

MODEL BARCELONA
Quaderns de gestió

6

Un objectiu: la cohesió social

Enric Truñó

Aula Barcelona

Model Barcelona. Quaderns de gestió

Un objectiu: la cohesió social

Aula Barcelona és un espai de reflexió i de debat entre l'Administració pública, la universitat i l'empresa privada sobre la gestió de la ciutat. Es tracta d'una iniciativa de la Fundació Bosch i Gimpera i de la Universitat de Barcelona que compta amb el suport de Caixa Catalunya, Derby Hotels, Fundació Agbar, Fundació Catalana de Gas, Fomento de Construcciones y Contratas SA, Fundació RACC, Grup Freixenet SA, Italtel SA, Media Planning SA i Ros Roca SA.

La col·lecció **Model Barcelona. Quaderns de gestió** busca recollir el testimoni directe de protagonistes destacats en la concepció i gestió de les transformacions impulsades a Barcelona durant les darreres dècades. La sèrie és una proposta de Pasqual Maragall, alcalde de la ciutat entre 1982 i 1997, dins del programa de documentació, recerca acadèmica, formació i debat d'Aula Barcelona.

Primers números

1. *La Carta municipal*,
Francisco Longo.
2. *El projecte urbanístic. Valorar la perifèria i recuperar el centre*,
Juli Esteban.
3. *Estratègies culturals i renovació urbana*,
Pep Subirós.
4. *La recuperació del front marítim*,
David Mackay.
5. *El planejament estratègic*,
Francesc Santacana.
6. *Un objectiu: la cohesió social*,
Enric Truño.
7. *Tecnologies de la informació i modernització de la ciutat*,
Lluís Olivella.
8. *La col·laboració publicoprivada*,
Francesc Raventós.
9. *L'habitatge*,
Xavier Valls
10. *La gestió del deute*,
Pilar Solans

Enric Truñó

Un objectiu: la cohesió social

Aula Barcelona

Disseny de la coberta: Dario Grossi

Producció editorial: Aula Barcelona

Diagramació i compaginació: Disseny i Grafisme, scp

Edició a cura de Joan Roca

© 2000, Enric Truñó i Lagares

© 2000, AULA BARCELONA

Fundació Bosch i Gimpera / Universitat de Barcelona

Avinguda de Vallvidrera, 25

08017 Barcelona

aula@aulabcn.com

www.aulabcn.com

Primera edició, desembre de 2000

ISBN: 978-84-1050-097-6

Publicat amb el concurs de

Publicacions

Han format part de l'equip de redacció Txema Castiella, Maite Montagut i Marta Truñó. Volem també agrair la col·laboració d'Eulàlia Vintró, Maravillas Rojo, Oriol Nel·lo, Pilar Malla, Faustino Miguélez, Xavier Casas, Joan Subirats, Jordi Borja, Albert Serra, Josep M. Pascual, Àlex Masllorens i Xavier Valls.

Aquest document està subjecte a la llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObra-Derivada de Creative Commons, el text de la qual està disponible a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

Sumari

- 9 **Introducció**
- 12 **El context general**
- 18 **Les bases de les polítiques per a la cohesió social**
 - Els diversos actors
 - El projecte polític municipal
 - Elements definitoris
 - Els programes d'actuació
 - Els plans estratègics
 - El Pla de qualitat
- 25 **Polítiques municipals per a la cohesió social**
 - Descentralització i participació
 - Benestar social i serveis personals. (I) Polítiques sectorials
 - Promoció de la salut: “La ciutat saludable”
 - Educació: “La ciutat educadora”
 - Pràctica esportiva: “L'esport per a tothom”
 - Cultura
 - Serveis socials
 - Promoció social
 - Benestar social i serveis personals. (II) Polítiques d'inclusió social
 - Les dones: “La igualtat d'oportunitats”
 - La infància: “La ciutat a la mida dels nens i les nenes”
 - La joventut: Projecte jove i Pla jove
 - La gent gran
 - La immigració estrangera: el Pla per a la interculturalitat
 - Les persones amb disminució
 - Promoció econòmica
 - La cohesió social a les altres polítiques municipals
 - Regeneració urbana
 - Habitatge
 - Política fiscal i de preus públics
 - Prevenició i seguretat ciutadana
- 51 **Avaluació i reflexions de cara al futur**
 - Elements per a un balanç
 - Reflexions de cara al futur
- 58 **Bibliografia i documents**
- 63 ***Resumen***
- 65 ***Abstract***

Introducció

La transformació urbana de Barcelona en les dues dècades que han seguit la reinstauració de la democràcia al municipi, el 1979, ha tingut un dels seus eixos vertebradors en la promoció de la qualitat de vida i de la cohesió social. Sovint els grans processos de transformació urbanística i econòmica provoquen o van acompanyats de noves desigualtats socials. En alguns casos s'oblida la dimensió social i es considera que el creixement econòmic per si sol servirà per al reequilibri social de la ciutat. En el cas de Barcelona, el procés de transformació urbana ha estat al servei de la millora de la qualitat de vida del conjunt dels ciutadans, i ha contribuït decididament a reduir les desigualtats socials i a corregir els desequilibris territorials. És per això que cal considerar l'esforç per fomentar la cohesió social com un dels aspectes que configuren el 'model Barcelona' de gestió d'una ciutat.

La política social s'ha desenvolupat a Barcelona en un entorn condicionat favorablement per la tradició municipal que ja existia (molt important en el terreny educatiu i pedagògic i en el camp dels programes de salut pública i assistència sanitària) i per l'extensió de l'Estat del benestar a Espanya durant les dècades dels vuitanta i noranta, que tenia per objectiu principal la universalització de l'educació, de la sanitat i del sistema de pensions. D'altra banda, entre els factors negatius que han condicionat la política social hi ha tant el gran dèficit de serveis públics i socials acumulat en el període franquista com l'aparició de nous problemes i reptes socials: cal destacar l'impacte de la crisi econòmica sobre el mercat de treball des de mitjana dècada dels setanta, amb altes taxes d'atur, especialment entre els joves, les dones i els majors de 45 anys.

Des de 1979, la política social s'ha desplegat seguint els eixos que caracteritzen l'aportació social del 'model Barcelona': l'*acció municipal directa*, amb noves xarxes de serveis abans pràcticament inexistents com a tals (serveis socials, instal·lacions esportives, centres culturals i de promoció social); la *descentralització* dels serveis, amb l'acostament de l'Administració i la gestió pública als ciutadans, que té un dels seus principals exponents en els serveis personals; la *cooperació* i la *concertació* amb el sector associatiu i les entitats no lucratives, que ha generat sinèrgies i recursos d'un gran impacte sobre la cohesió social de la ciutat; i, finalment, la *innovació*, la recerca permanent de respostes eficaces als nous problemes emergents: lluita contra les drogodependències, serveis per a la gent gran, gestió mixta d'instal·lacions i serveis, etc.

Els serveis personals han estat i són a Barcelona una contribució específicament local a l'Estat del benestar. Una contribució amb marca pròpia en els serveis obligatoris i en els complementaris de l'acció estatal i autonòmica.

D'una banda, amb un discurs polític propi, que ha posat l'èmfasi en els drets dels ciutadans, és a dir, en la superació de la beneficència i l'arbitrarietat, i que ha estès a tots els programes i serveis els principis d'igualtat d'oportunitats, de prevenció, de no-discriminació, d'acció positiva per a la reducció de les desigualtats –segons la renda i altres paràmetres– i de reequilibri del territori amb una inversió correctora.

D'altra banda, amb una manera d'actuar caracteritzada per criteris propis com ara la *integralitat* i la *globalitat*, bases d'una estratègia superadora de l'àmbit reduccionista de la política social. Aquesta estratègia s'ha plasmat en les formes organitzatives, que parteixen d'una concepció àmplia d'aquesta política (serveis socials, educació, salut, cultura, esports, etc.), així com en els plans i programes transversals per sectors de població i en la pròpia organització territorial. La *participació de la població* com a protagonista dels canvis socials ha estat un altre element definidor d'aquesta forma d'actuar. En són exemples la creació d'una àmplia xarxa de consells sectorials amb presència d'entitats, la participació directa dels usuaris en la gestió de les instal·lacions esportives i els centres cívics, el suport a les entitats a través de subvencions, infraestructures i altres mitjans i l'elaboració conjunta de plans estratègics: Projecte Jove, Pla de serveis socials, etc.

En aquest informe es presenten alguns dels elements que han definit l'actuació en el camp social, amb un èmfasi especial en l'esfera municipal, pel pes que ha tingut i pel lideratge que ha exercit en aquests anys. Es presenten també altres polítiques que han tingut un impacte directe sobre la cohesió social, com ara la promoció econòmica i laboral, la regeneració urbana, la política fiscal i la seguretat urbana; àmbits, tots ells, en els quals s'han aplicat criteris de política social.

S'inclouen figures i taules que ofereixen informació sobre l'evolució d'alguns indicadors sociodemogràfics de la ciutat en aquest període (1979-1999), així com sobre els serveis desplegats i l'estructura organitzativa. Cal pensar en la importància que tenen alguns fenòmens sociodemogràfics en l'estructura social del municipi. Entre 1979 i 1999 la proporció de població vella ha crescut significativament (ja supera el

20%), l'estructura familiar s'ha modificat i la immigració estrangera és avui una realitat.

Finalment, s'assenyalen alguns indicadors per avaluar l'impacte de les polítiques socials al municipi de Barcelona, així com els principals reptes de cara al futur. Destaquen com a aspectes més deficitaris al final del període abordat l'habitatge públic, els serveis residencials per a la gent gran, l'atenció a població amb malalties mentals i els serveis d'escoles bressol. Precisament, molts d'aquests aspectes no són de competència municipal i entre les propostes de futur té un pes important la reclamació de més recursos i d'acords amb l'administració competent, en la línia del que pressuposa la nova Carta municipal.

El context general

Històric

Les eleccions municipals de l'any 1979, les primeres de caràcter democràtic després de gairebé quaranta anys de dictadura franquista, van significar en l'àmbit local el moment de la transició per al vell entramat burocràtic.

La convocatòria d'eleccions municipals era una exigència democràtica i, en principi, s'havia acordat de celebrar-les cap a finals de 1977. Però la dinàmica que varen generar els resultats de les eleccions generals de juny del 1977, que convertiren les Corts en constituents i que posaren l'elaboració de la nova constitució com a primera tasca política del país, va portar a l'ajornament de les eleccions locals, amb la consegüent manca de representativitat i estancament de les corporacions municipals.

A Barcelona, tanmateix, el darrer alcalde nomenat pel Govern central ja en el període de transició, Josep M. Socías, desenvolupà una política de diàleg amb els partits mitjançant la Comissió Municipal de Partits Polítics, que es constituí un mes després de les primeres eleccions generals lliures de juny de 1977. D'aquesta manera, els partits i el moviment veïnal pogueren conèixer quina era la situació de l'Administració municipal i van descobrir la ignorància per part de l'Ajuntament del seu propi patrimoni i de la seva pròpia plantilla, així com el creixent endeutament municipal.

Pel que fa als serveis socials (assistència social, sanitat, ensenyament i cultura), la Comissió assegurava en el seu primer informe que *"han estat objecte d'un oblit sistemàtic durant els anys triomfalistes de les grans obres públiques"* i referint-se a aquell moment afegia: *"sembla produir-se un cert redreçament i una gran atenció a les demandes ciutadanes puntuals"*, les quals eren abordades en el Pla d'urgències. Al mateix temps, però, l'Ajuntament feia constar *"les greus limitacions que suposa l'actual normativa local i la manca de recursos financers"* per dur a terme els seus objectius.

Malgrat l'herència rebuda i les dificultats esmentades, s'ha de valorar aquest període predemocràtic com a bastant positiu, ja que el diàleg establert i l'actitud democràtica dels equips més propers a l'alcalde donaren alguns fruits prou importants, com la creació del Patronat de Guarderies, la cessió de solars per a la construcció d'escoles públiques i el 'salvament' i compra de terrenys.

Geogràfic

Des de la fi de la dècada dels seixanta, amb el gran creixement de totes les ciutats de l'entorn de Barcelona, es configura un continu urbà que actua com a ciutat metropolitana i que té una gran incidència en les condicions de vida i socials dels seus habitants. Aquesta realitat metropolitana i la seva articulació política han passat per diverses fases, però en tot moment han estat un factor clau en la configuració de l'estil de vida, dels valors, de les potencialitats i dels problemes del conjunt de la seva població.

Quant a la dinàmica interna del municipi barceloní, cal indicar la preocupació constant dels partits democràtics, des de l'inici de les tasques del nou Ajuntament democràtic, per aconseguir apropar l'Administració als ciutadans. Per tal de procedir a la descentralització calia comptar amb dos instruments:

1) Una divisió territorial de la ciutat que respongués a la història i als costums i que s'adeqüés a l'estil de vida actual i a les noves realitats.

2) Una administració municipal a cada districte, democràtica i participativa, prou potent per resoldre els problemes del veïnat i prou prope-
ra per facilitar la implicació dels ciutadans en els afers col·lectius.

La divisió i els districtes heretats no complien ni un objectiu ni l'altre, d'aquí el criteri compartit per tots els partits polítics de renovar-los i potenciar-los.

Demogràfic

La important disminució de la població del municipi s'ha de buscar en les variacions que en el mateix període s'han donat a l'àrea i a la regió metropolitanes. L'àrea –l'espai de l'antiga Corporació Metropolitana de Barcelona– ha vist disminuir el nombre d'habitants en un valor absolut similar al del municipi central, mentre que el conjunt de la regió metropolitana s'ha mantingut constant al voltant de 4.200.000 persones.

Taula 1.
Evolució de la població del
municipi de Barcelona.

1981	1986	1991	1996
1.752.627	1.701.812	1.643.542	1.508.805

Cal tenir en compte que darrerament s'està produint una nova immigració provinent d'altres països, que marca una tendència important per al futur demogràfic i cultural de la ciutat.

En el període estudiat s'han produït dos fenòmens de mobilitat local de les persones. Un és el que en bona mesura explica el canvi de xifres de població suara comentat, amb un canvi residencial que ha esponjat el municipi barceloní, tradicionalment molt dens, pel trasllat de població cap a la resta de la regió metropolitana; aquest és un fenomen que en el mateix període s'ha donat en els nuclis centrals dels grans municipis europeus madurs. L'altre és l'increment de la mobilitat diària, amb la intensificació dels fluxos circulatoris per motius de feina i d'estudis, com a resultat de la major dispersió per tota la regió metropolitana de l'activitat econòmica i de les millores en la xarxa viària, amb els cinturons, i en el servei ferroviari de rodalies.

Social

L'estructura social del municipi ha experimentat grans canvis durant el període 1979-99, motivats per factors culturals, socioeconòmics i polítics. En primer lloc, cal destacar els canvis en l'estructura familiar, amb una progressiva reducció de la natalitat, que ha passat de 12,6 naixements per mil habitants l'any 1978 a 8 l'any 1997. S'ha reduït també la grandària mitjana de les llars i han augmentat les monoparentals i les unipersonals.

L'esperança de vida ha augmentat de manera constant, i ha passat de 76,5 en 1980-81 a 78,9 anys el 1998 (75,2 anys per als homes i 82,1 per a les dones). Precisament, l'augment de l'esperança de vida i el descens de la taxa de natalitat expliquen un dels canvis més importants: l'envelliment progressiu de la població barcelonina. A partir de 1991, la població major de 65 anys supera la població menor de 14 anys. El 1981, els majors de 65 anys representaven el 13,3% del total de la ciutat i aquest percentatge ha augmentat fins a superar el vint per cent, una proporció molt elevada, amb importants conseqüències per a les polítiques socials i sanitàries.

Els nivells d'instrucció han millorat de manera generalitzada. Així, segons les dades de titulació del *Padró municipal d'habitants*, la població analfabeta de més de 15 anys (16 en 1996) ha passat de l'1,1% el 1986 al 0,3% el 1996 i la població sense cap certificació escolar ha passat del 26,9% al 15,5% en el mateix període. Paral·lelament, segons les dades de nivell d'estudis, els titulats superiors han augmentat de 87.541 l'any 1980 a 130.151 l'any 1996.

1981, 1.768.196 habitants

Edat

95 i mes

90-94

85-89

80-84

75-79

70-74

65-69

60-64

55-59

50-54

45-49

40-44

35-39

30-34

25-29

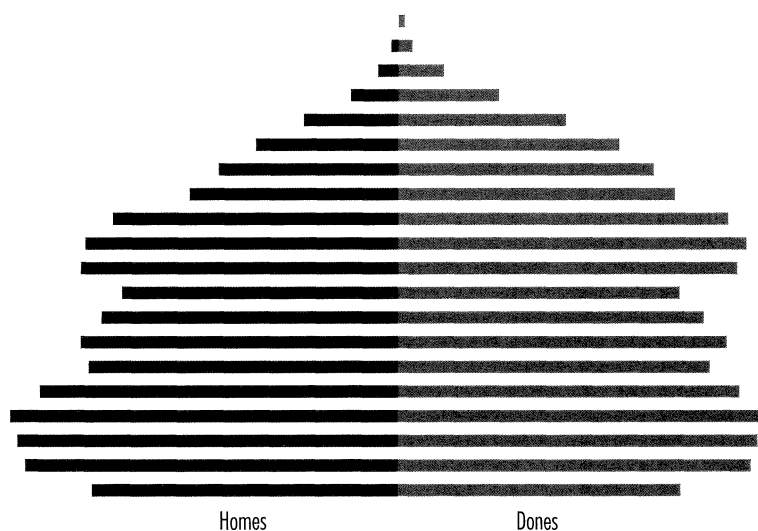
20-24

15-19

10-14

5-9

0-4

1996, 1.508.805 habitants

Edat

95 i mes

90-94

85-89

80-84

75-79

70-74

65-69

60-64

55-59

50-54

45-49

40-44

35-39

30-34

25-29

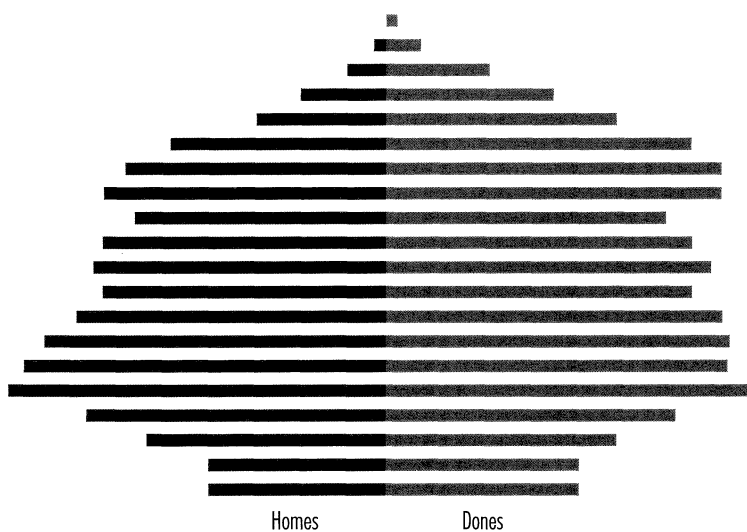
20-24

15-19

10-14

5-9

0-4

Població del municipi de Barcelona per edat i sexe, 1981 i 1996.

Font: Barcelona 20 anys de Serveis Personals, 1979/1999, Barcelona, Gerència del Sector de Serveis Personals (Ajuntament de Barcelona), 1999, pág. 136, amb modificacions.

Polític

La transició pacífica d'una dictadura a un règim constitucional democràtic fou la gran tasca que el país va realitzar des de la darrereria de 1975. L'aprovació de la nova Constitució (desembre de 1978) obrí les portes a la democratització de l'àmbit local.

No podem estudiar aïlladament el desenvolupament de la vida a la ciutat i a l'Ajuntament de Barcelona sense tenir en compte l'entorn polític de Catalunya, d'Espanya i d'Europa, que d'una manera o altra el condicionen. Els aspectes més importants que incideixen en aquest llarg període de vint anys (1979-1999) són els següents: a) la consolidació del sistema democràtic espanyol i de les seves institucions, amb l'alternança política en dues ocasions; b) la implantació progressiva del sistema autonòmic; c) la universalització a Espanya de les grans polítiques socials, amb l'ampliació del sistema de pensions (desocupació, jubilació i no contributives), l'extensió de l'escolarització obligatòria fins als 16 anys i l'accés de tothom al sistema sanitari; i finalment, d) l'ingrés en els organismes de la Unió Europea.

També és destacable la continuïtat en el govern municipal de Barcelona del mateix pacte de govern durant tot el període analitzat, cosa que ha permès una gran estabilitat política i l'aplicació a fons d'uns determinats programes d'actuació.

Econòmic

L'evolució de l'economia espanyola des de la transició democràtica ha estat condicionada per dos cicles de crisi, i fins i tot de recessió, i dos cicles de creixement.

Mentre que l'any 1979 l'increment del PIB era del 0,0% i l'any 1981 del -0,2%, l'any següent s'inicià una fase expansiva que portà els increments del PIB al 5,6% (1987), 5,2% (88) i 4,7% (1989). A partir d'aquí, el creixement de l'economia espanyola en termes de PIB caigué fins a xifres del 0,7% (1992) i del -1,2% (1993), per recuperar-se després lentament fins a assolir un creixement del 4,0% el 1998. Aquestes xifres han anat d'acord amb les dels països de la UE però han estat més extremades, és a dir, la desacceleració ha estat més gran quan hi ha hagut crisi i el creixement ha estat més alt quan hi ha hagut bonança econòmica.

Al mateix temps, s'han vist importants transformacions en el sistema productiu, degudes a la incorporació de noves tecnologies, a les mutacions en el mercat de treball, a la privatització de les grans empreses del sector públic i a la globalització. Aquesta situació de canvis profunds va provocar que l'atur arribés a Espanya fins al 21,5% el 1985, es moderés després fins a un 16,3% (1986 i 1987) i assolís el seu màxim històric el 1994 amb un 24,2%, segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística. El cicle posterior de creixement ha portat la taxa espanyola d'atur al 15,6% el 1999. Les dades oficials de l'INEM rebaixen les taxes en un 6% aproximadament.

Catalunya i Barcelona van veure augmentar els seus índex d'atur més que la mitjana espanyola en la primera crisi, que afectà greument el teixit industrial. En canvi, una vegada superada aquesta, van resistir millor i el nivell d'atur disminuï més i l'ocupació es recuperà més ràpidament que en el conjunt espanyol.

Un factor específic de Barcelona és el de la transformació de ciutat industrial en ciutat terciària: el sector secundari ha evolucionat d'un 55% de l'ocupació dins del municipi l'any 1964 a un 20% l'any 1995.

Totes aquestes dades s'han de relacionar amb un augment molt significatiu de la població activa, que s'ha situat al voltant dels dos terços de la població total, i amb una forta incorporació de les dones al mercat de treball.

Les bases de les polítiques per a la cohesió social

Els diversos actors

El grau de cohesió d'una ciutat des del punt de vista social depèn d'un gran nombre de factors. Depèn, en primer lloc, dels diversos agents socials, públics i privats, de les seves actuacions i de les seves interaccions. Aquests agents tenen responsabilitats diferents i papers socials complementaris. A Barcelona podem distingir, entre els implicats, *a)* les administracions local, autonòmica i estatal; *b)* les institucions i organitzacions de la societat civil (econòmiques i cívicosocials); *c)* els ciutadans i els col·lectius promotors d'iniciatives socials; i *d)* els ciutadans i els col·lectius destinataris de les polítiques i serveis.

Pel que fa al sector públic, podem constatar d'entrada algunes mancances de coordinació entre les diverses administracions, degudes a diferents orientacions polítiques i a disputes competencials. Pel que fa a la societat civil i als col·lectius de ciutadans, podem assenyalar una tradició notable d'organització i de mobilització per promoure i defensar causes i projectes que incideixen en la vertebració social de la ciutat. Sovint hi ha hagut relacions de cooperació entre els actors privats i socials i l'Administració local, tant pel que fa als aspectes de participació com pel que fa a la gestió de projectes i equipaments.

El projecte polític municipal

Elements definitoris

Es poden destacar com a elements modeladors del projecte polític municipal relacionats amb la cohesió social els següents:

- 1) Una arrelada tradició d'acció social des del municipi.
- 2) Un augment de les demandes i de les expectatives socials, tant pel dèficit de serveis i equipaments heretat del període no democràtic —especialment a les zones perifèriques— com per la incidència de la crisi econòmica de la fi dels anys setanta i començament dels vuitanta.
- 3) Una teoria del canvi social vinculada a la naturalesa del govern local d'esquerres, que propugnava polítiques encaminades a transformar la realitat que tinguessin en compte *a)* uns criteris d'acció pública fonamentats en la igualtat d'oportunitats, la redistribució de la renda i la correcció de les desigualtats socials i dels desequilibris territorials; *b)* l'assignació d'importants recursos a l'acció social, com a mesura de redistribució i solidaritat; *c)* la consideració dels recursos socials no simplement com una despesa, sinó com una inversió a curt i llarg termini; *d)* la vinculació amb els moviments veïnals i socials mitjançant el diàleg

*Els actors socials
a Barcelona a finals
dels anys noranta*

SECTOR PÚBLIC

- **Ajuntament de Barcelona**
 - Àrees, instituts i districtes
 - Unes 4.000 persones a les plantilles de serveis personals
 - 59.021.000 pessetes en despesa social en el pressupost consolidat de 1999
 - Polítiques locals d'educació, salut pública, serveis socials, esports, etc.
- **Diputació de Barcelona**
 - Convenis de suport
- **Generalitat de Catalunya**
 - Convenis en serveis socials, educació, salut pública
- **Xarxa de protecció social general**
 - Salut, educació, pensions, polítiques passives d'ocupació

SECTOR PRIVAT

- Empreses prestadores de serveis
- Economia social (cooperatives)
- Organitzacions patronals
- Pes desigual segons el sector d'activitat:
 - Educació: 58 % d'escoles privades
 - Serveis socials: augment en serveis residencials per a la gent gran
 - Esports: presència creixent a la ciutat

SECTOR NO LUCRATIU

- Nombroses entitats per subsector: esport, cultura, serveis socials, salut, dones, gent gran
- Producció pròpia de serveis
- Gestió d'equipaments i serveis públics (casals, activitats de vacances, instal·lacions esportives, etc.)
- Importància desigual segons els sectors d'activitat (molt gran en esports, lleure, cultura i serveis socials; menor en educació i salut)
- Rols de pressió, reivindicació, prestació de serveis i cooperació

FAMÍLIA

- Primera xarxa i nucli de protecció social
 - Paper important en les àrees dels infants, la gent gran i altres col·lectius
 - Evolució cap a una pluralitat de models familiars:
 - Disminució de la grandària mitjana de les llars (1981, 3,11; 1996, 2,67)
 - Increment del percentatge de famílies monoparentals (1990, 6%; 1995, 8,8%)
 - Increment del pes de la població femenina ocupada, que ha passat del 20,1% al 27,1% de les dones entre 1986 i 1996.
 - Increment en un 59% de les llars unipersonals entre 1981 (78.220) i 1996 (124.463)
-

Font: Elaboració pròpia.

i la negociació de les reivindicacions; i e) el convenciment que el sector públic té una alta capacitat de transformació social.

El pressupòsit que la política social no és una *part* sinó una *forma d'enfocar* la política municipal en el seu conjunt ha arrelat de tal manera que ha esdevingut un dels eixos estructuradors de l'actuació municipal.

Els programes d'actuació

L'any 1979 tots els partits, en sintonia amb les demandes socials del moviment ciutadà, proposaren una llista d'actuacions sense fer-ne una prioritització i coordinació adequades. Eren programes electorals molt reivindicatius fets per col·lectius que no havien manat mai i que desitjaven canviar les prioritats socials de la seva ciutat.

La necessitat de modificar el marc competencial, per tal que fos l'Administració municipal la que actués, era molt present en les formulacions electorals, així com la necessitat de crear els nous organismes municipals adients per potenciar les actuacions.

El primer programa del nou ajuntament va ser el que varen formular els integrants del Pacte de progrés, acordat el 15 de maig de 1979. Quatre grups polítics (Partit dels Socialistes de Catalunya, Partit Socialista Unificat de Catalunya, Convergència i Unió i Esquerra Republicana de Catalunya) concretaren un govern i un programa municipal conjunts per tal de fer front a les expectatives de la ciutat. De fet, es treballava com si s'estigués en un període d'excepcionalitat i constituent on gairebé tot estés per fer. Del "Programa dels 100 dies" es desprenia una nova estructura municipal –amb regidors al capdavant de cada àrea d'actuació i amb una àrea específica per a cada sector–, la reestructuració conceptual i funcional de les àrees socioculturals, la introducció dels conceptes de treball social i de participació ciutadana i l'impuls d'un paper més actiu de l'Administració municipal.

Posteriorment, les orientacions s'han concretat en els *programes d'actuació municipal* de cada quadrienni. El Consell Plenari de l'Ajuntament aprova, a l'inici de cada mandat de quatre anys, el Programa d'actuació municipal que reflecteix, d'una banda, les anàlisis de la conjuntura econòmica i social de la ciutat, els criteris polítics i les prioritats d'actuació que se'n deriven, i, de l'altra, les principals propostes concretes que el municipi desenvoluparà en el període.

El Programa d'actuació ha estat, com més va més, el referent per configurar els pressupostos ordinaris i d'inversions de cada any, sense ser una cotilla entorpidora de l'actuació del Govern municipal.

La continuïtat política en el govern de l'Ajuntament ha permès mantenir un fil conductor en els successius programes d'actuació, amb una clara referència a les prioritats de la política per a la cohesió social, amb un progressiu desenvolupament i afinament d'aquesta política i amb un més que raonable equilibri entre desenvolupament urbanístic, econòmic i social de la ciutat.

El Programa de 1984-1987 establia que *“la responsabilitat municipal actual és sobretot la d'assegurar el funcionament correcte dels serveis urbans i de la mateixa Administració municipal, completant i consolidant els equipaments socials per tal que posin les bases que assegurin que Barcelona acollirà amb dignitat els Jocs Olímpics de 1992 i aprofitarà el seu impuls per a millorar la qualitat de vida dels seus ciutadans i per a irradiar la seva imatge, que l'Ajuntament vol modelica, arreu del món”*. Els seus sis grans eixos eren els següents: 1) Intensificar el procés de descentralització amb el traspàs de competències i recursos als districtes. 2) Consolidar la Corporació Metropolitana. 3) Modernitzar l'administració municipal. 4) Completar el planejament urbanístic fent espais públics, rescatant zones degradades i avançant en la rehabilitació urbana. 5) *“Estabilitzar l'expansió i consolidar i millorar la qualitat dels serveis personals municipals, mentre no estiguin definits les competències, els recursos i l'estructura de l'Administració local”*. I, finalment, 6) *“en la perspectiva de millorar la qualitat de vida i els serveis urbans i personals, i en la de la fita olímpica i de la seva alta rendibilitat social, la política esportiva serà expansiva”*.

El Programa de 1988-1991 plantejava dos tipus de prioritats. En primer lloc, les institucionals, que afectaven objectius per als quals s'intentava el màxim acord amb les forces polítiques i institucionals. Eren objectius indispensables per al desenvolupament de la ciutat, articulats entorn de cinc grans eixos: la Barcelona de 1992, la Carta municipal, el nou sistema de finançament local, la solidaritat metropolitana i el reforçament dels districtes municipals. En segon lloc, les polítiques, que es concretaven en tres aspectes. El primer plantejava l'oferta municipal d'un *pacte de ciutat* per acordar amb altres institucions una política de benestar social orientada a reduir el nivell de desigualtat social; aquest pacte

s'havia d'estendre a la política d'habitatge i de rehabilitació de la part antiga de la ciutat. El segon es referia a l'impuls urbanístic de la ciutat i el tercer a aconseguir un Ajuntament al servei del ciutadà.

El Programa de 1992-1995 inseria les seves previsions en el marc més global del *Pla estratègic econòmic i social de Barcelona 2000*, expressió d'un ampli consens entre els agents i les forces socials i que tenia com a objectiu central “*consolidar Barcelona com una metròpoli emprenedora i europea, amb incidència sobre la macroregió europea on geogràficament se situa, amb una qualitat de vida socialment equilibrada i fortament arrelada en la cultura mediterrània*”. Els cinc eixos del programa d'aquest quadrienni eren: 1) Elevar la qualitat de vida: millorar els transports, augmentar la capacitat d'aparcament i reduir la congestió; executar una política d'habitatge i de rehabilitació d'edificis i, sobretot, una política de sòl per a l'habitatge; augmentar la seguretat ciutadana i agilitzar la justícia. 2) Construir una xarxa d'infraestructures culturals i promoure una àmplia gamma d'activitats culturals. 3) Fer possibles models de vida diferents, compatibles amb la cohesió social. 4) Millorar l'atenció al ciutadà consolidant el procés de descentralització i aprofundint en els mecanismes de participació ciutadana. Finalment, 5) impulsar la projecció internacional de la ciutat. I d'entre les vint-i-cinc prioritats del susdit programa voldríem destacar les següents: a) fomentar els valors comunitaris i les conductes cíviques afavoridores d'una participació activa de la societat barcelonina en el desenvolupament dels projectes i la superació de les desigualtats; b) millorar l'atenció primària en els serveis socials; c) millorar el benestar social dels sectors de població amb prioritat en el Pla municipal de la gent gran, en el Pla d'infància, en el Projecte jove i en el Pla per a les dones; d) impulsar la realització del mapa escolar; e) completar els equipaments culturals en construcció; f) millorar l'atenció al ciutadà com a usuari de l'Administració; g) consolidar el procés de descentralització; i, finalment, h) aplicar una política de seguretat ciutadana basada en una concepció integral, per donar prioritat a la prevenció i a la col·laboració institucional.

Hem de comentar, per últim, el Programa de 1996-1999. En la definició d'objectius s'hi deia que “*el foment de l'ocupació i de l'activitat econòmica, la promoció de l'habitatge assequible i la potenciació de la mobilitat i del transport públic metropolità són els elements fona-*

mentals de la política que aquest programa vol posar en pràctica” i es proposava “desenvolupar aquests objectius en el marc d’una ciutat de benestar, solidària, ecològicament sostenible, una ciutat de la cultura, de l’educació i el civisme, reforçant el discurs metropolità per tal de situar cada servei en el seu àmbit més adequat”. En referència al tema de l’ocupació i l’habitatge, es deia que la proximitat i la qualitat havien de definir les noves polítiques. La missió de la política social, tal com quedava recollida en aquest Programa d’actuació municipal, era promoure la cohesió social de la ciutat a través de polítiques integradores amb voluntat universal i a través dels programes per combatre l’exclusió social. Quant a les polítiques de benestar social, els criteris d’actuació es concretaven en els punts següents: 1) Ajustar i donar preferència a l’acció municipal dins del marc competencial, donar preferència als serveis de competència pròpia obligatòria. 2) Incrementar el nombre de serveis descentralitzats i culminar-ne el traspàs als districtes municipals. 3) Fomentar la cooperació entre els agents públics i els privats i la participació ciutadana. 4) Millorar la qualitat i l’eficàcia dels serveis de benestar social. 5) Promoure la cooperació intermunicipal i la cooperació local europea. I, per acabar, 6) desenvolupar plans i polítiques socials integrals.

Els plans estratègics

Poc després de la nominació olímpica de Barcelona, a l’octubre de 1996, es veié la necessitat d’enquadrar les diverses iniciatives que empenia la ciutat en el marc d’un planejament estratègic que englobés els aspectes econòmics i socials. Aquesta iniciativa de l’Ajuntament, posada en marxa el 1988, reflectia la seva voluntat d’influir en el futur de la ciutat i de fer-ho de forma consensuada amb els diversos agents públics i privats.

Els plans estratègics, revisats i actualitzats en el 1999 per tercera vegada, han impulsat el treball conjunt entre els diferents agents econòmics i socials per definir una visió compartida del futur i proposar les actuacions necessàries per convertir-la en realitat.

Pel que fa a la cerca de la cohesió social de la ciutat, els plans estratègics han ajudat a tenir una visió més completa que l’estrictament econòmica, gràcies al treball en comú d’agents de procedències diverses.

El Pla de qualitat

Més enllà de les seves connotacions estrictament organitzatives, l'establiment d'una política de qualitat en la gestió dels serveis públics es relaciona sobretot amb l'objectiu d'afavorir la cohesió social. Hi ha quatre propòsits del *Pla de qualitat* aprovat per l'Ajuntament el 1996 que cal tenir en compte :

1) La gestió dels serveis públics orientats al ciutadà-usuari a partir d'una correcta identificació i segmentació dels seus desitjos i necessitats, per adequar l'oferta a les demandes.

2) La informació d'una manera clara de les oportunitats i dels serveis oferts a la ciutadania en general i als diversos sectors socials en particular. Aquest és un element clau perquè els serveis arribin a qui realment els necessita perquè pugui fer-nes ús.

3) L'establiment d'un adequat *feedback* entre l'Administració i els usuaris abans i després de l'ús dels serveis.

4) Fer arribar al màxim nombre possible de ciutadans els serveis municipals tot mantenint la qualitat de les prestacions. Aquesta optimització del rendiment dels recursos públics exigeix la major eficàcia i eficiència possibles en la gestió.

Polítiques municipals per a la cohesió social

L'Ajuntament de Barcelona ha desenvolupat tot un conjunt de polítiques i serveis de notable impacte sobre la vida social de la ciutat. A l'inici del període democràtic, la primera ocupació de cada àrea d'actuació va ser reestructurar o crear els seus serveis i posar en pràctica el seu programa sectorial concret. Més tard, en acabar el primer mandat, es van començar a coordinar les actuacions de les diverses àrees de serveis personals, per tal d'evitar duplicacions i poder conjuntar les propostes concretes, fins llavors molt independents.

L'aprovació de la nova divisió en districtes de la ciutat, les noves funcions dels consells de districte i les primeres transferències de competències des de les àrees centrals propiciaren la reflexió sobre els continguts i l'organització de la prestació dels serveis socials i personals. Això permeté donar més coherència al disseny de les polítiques de serveis personals, que es 'compactaren', és a dir, s'agruparen a cada districte. Paral·lelament, les àrees centrals amb menys competències de gestió sobre el territori iniciaren un procés de globalització i de treball conjunt, que portà a crear la Comissió Municipal de Benestar Social i l'Àmbit de Benestar Social. Amb posterioritat, l'elaboració dels plans per a sectors de població específics permeté d'aprofundir en les polítiques socials.

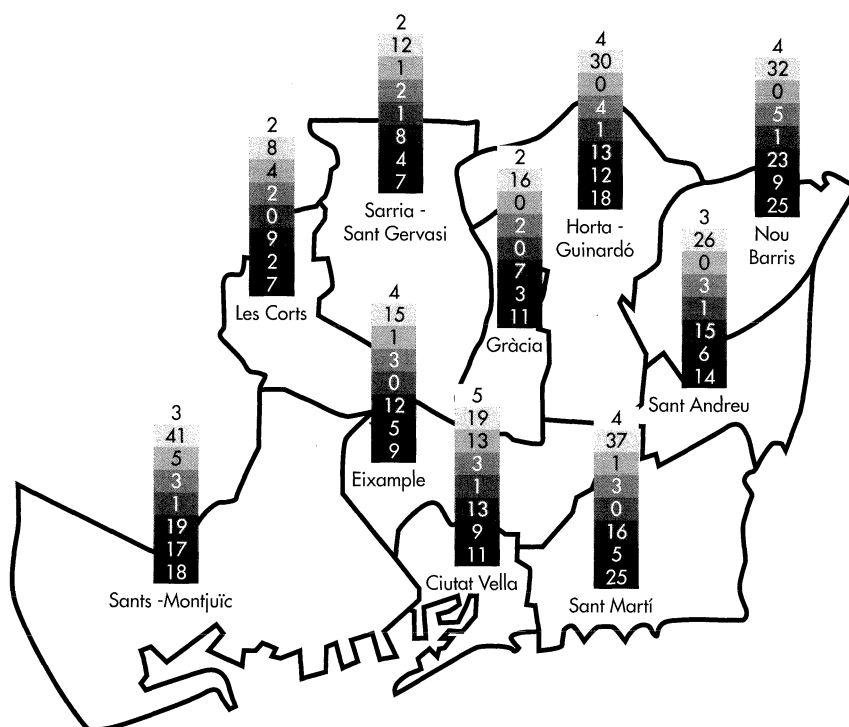
Entre els canvis podem destacar:

a) L'augment dels recursos destinats a política social, de 3.229 milions de pessetes el 1979 (15,7% del pressupost) a 59.019 milions el 1996 (25,2%), amb una plantilla adscrita a serveis personals d'uns 4.000 professionals. Cal tenir en compte, per altra part, que els serveis municipals de Benestar Social han induït una ocupació molt superior a la pròpia funció pública, mitjançant els contractes de prestació de serveis i la gestió externa d'equipaments.

b) La consolidació de les polítiques sectorials i la creació de nous serveis, amb tendència a passar de la sectorialització a la integració (procés cap a la transversalitat). Hi ha més de 100 serveis catalogats.

c) La forta inversió en la creació d'equipaments públics. El mapa d'equipaments socials de Barcelona estava format el 1999 per 33 centres de serveis socials, 236 instal·lacions esportives, 16 museus municipals, 9 museus consorciats, 30 biblioteques (entre les populars de la Diputació i les de l'Ajuntament), 6 hospitals, 6 centres d'atenció a drogodependències, 73 centres d'ensenyament de titularitat municipal, 10 centres de recursos pedagògics i 135 centres cívics i casals. Una característica d'aquestes xarxes és la seva distribució segons el principi de correcció dels desequilibris territorials.

d) La descentralització política i administrativa.

Centres de serveis socials	33
Instal·lacions esportives	236
Museus	25
Biblioteques populars i sales de lectura ⁽¹⁾	30
Centres d'atenció a les drogodependències	6
Centres cívics i casals	135
Centres educatius de titularitat municipal	73 ⁽¹⁾
Centres educatius de primària (titularitat de la Generalitat)	145

(1) Sumen 73 perquè s'hi ha incorporat l'escola Castell de Sant Feliu, que es troba al municipi de Sta. Maria de Martorelles
 (2) No s'hi inclouen les biblioteques dels museus

Equipaments municipals, 1999.

Font: Barcelona 20 anys de serveis ..., pàg. 138, excepte instal·lacions esportives.

Descentralització i participació

Aproximació dels serveis i del poder municipal a la ciutadania

La descentralització ha estat una de les prioritats de govern de l'Ajuntament des de 1979. Descentralitzar no vol dir simplement desconcentrar els serveis sinó també donar més parcel·les de poder polític real als districtes. La descentralització ha apropiat la decisió al lloc on sorgeixen els problemes i ho ha fet amb la voluntat de millorar l'eficàcia de l'Administració, però també amb l'objectiu que els ciutadans sentin com a pròpia i propera la seva administració. És l'aplicació del principi de subsidiaritat a l'interior del municipi.

Tenint en compte la pauta organitzativa dels districtes, cada consell de districte ha mirat de desenvolupar polítiques i actuacions apropiades per a cadascun dels seus territoris i ha tractat d'adequar-se a la diversitat social i abordar-la de manera coherent i coordinada mitjançant els equips dels serveis personals.

Participació i concertació amb el teixit social

Una política social que pretengui tenir un impacte realment transformador de la realitat ha de considerar la població com a agent de canvi d'aquesta realitat. Una política progressista no pot considerar només els ciutadans com a consumidors de serveis, sinó que els ha de tenir també per protagonistes d'aquests serveis i ha d'afavorir l'autonomia personal i l'autoorganització col·lectiva que permeti resoldre els problemes i millorar la qualitat de vida.

L'any 1985 s'aprovaren les *Normes reguladores de la participació ciutadana*, que inclouen diversos mecanismes de participació, des del dret d'informació i el dret de petició fins a les audiències públiques i els consells sectorials i territorials de participació. Darrere d'aquesta política hi ha un reconeixement i una acceptació de la importància del paper que tenen les entitats en el benestar social.

Creació d'instruments per corregir els desequilibris territorials

La descentralització permet relacionar coherentment les polítiques socials i urbanístiques en un territori determinat, cercant el desenvolupament i la integració social. En el període considerat s'ha comptat amb diversos instruments per impulsar aquests objectius:

a) Els *PERI* (Pla especial de reforma interior), entesos com a instruments urbanístics destinats a afavorir un desenvolupament equilibrat de cada barri.

b) Els *plans integrals* per a alguns territoris específics, elaborats entre l'Àrea de Desenvolupament Econòmic i Social i els districtes per establir intervencions extraordinàries acotades en el temps, amb l'objectiu d'accelerar la integració social d'un barri. El de Roquetes n'ha estat un exemple.

c) Els *plans de futur* elaborats per a diversos territoris per definir amb un procés participatiu, a través d'un sistema de planificació estratègica, les seves potencialitats. Els del Clot i del Poble Sec n'han estat dos exemples significatius.

d) El *Pla d'actuació especial de Ciutat Vella*, que ha compaginat una profunda rehabilitació urbanística i arquitectònica amb una important acció social; amb vista a la millora de les condicions de vida del veïnat ha establert polítiques compensatòries i ha cobert els dèficits assistencials.

***Benestar social
i serveis personals.
(I) Polítiques sectorials***

Els serveis personals són el conjunt de serveis, prestacions, accions i regulacions orientats a la millora de la qualitat de vida, a l'atenció de les necessitats socials i a la promoció del desenvolupament de les persones. La integració àmplia de les polítiques socials es basa en el convenciment que és una resposta adequada a la interdependència dels problemes, ja que permet millorar l'anàlisi global de la realitat social, oferir respostes i actuacions coordinades, racionalitzar recursos, generar sinèrgies i perseguir una coherència més gran en els resultats.

Ja en el *Programa d'actuació municipal* de 1984-1987 s'introduïa el concepte de *serveis personals*, entenent com a tals els que assegurin el benestar de la vida social moderna. Inclouen les activitats culturals, el sistema educatiu obligatori, el sistema sanitari, la pràctica de l'esport i els serveis socials. Per coordinar-los es va constituir la macroàrea de Serveis Personals. Posteriorment, avançant en el camí del treball conjunt entre les diverses àrees, es creà, per coordinar-les políticament, l'Àmbit de Benestar Social. Per últim, l'any 1995, amb vista a la integració dels serveis, va néixer el Sector de Serveis Personals, com una de les divisions dins dels òrgans centralitzats sota la lògica de l'eficiència i l'eficàcia en la gestió.

Promoció de la salut:
“La ciutat saludable”

Les competències municipals en matèria de salut estan perfectament delimitades: l'Ajuntament ha de tenir un paper important en l'educació per a la salut i en la difusió d'hàbits saludables entre el conjunt de la població, així com en la coordinació de l'assistència sanitària amb la resta de la xarxa de serveis socials, educatius i de promoció, amb l'horitzó de fer realitat la “salut per a tothom”, tal com proposa l'OMS.

Els pressupòsits fonamentals d'aquesta política han estat els següents:

1) La gestió de la xarxa d'equipaments sanitaris en consorci amb la Generalitat de Catalunya mitjançant l'Institut Municipal d'Assistència Sanitària. En formen part les 66 àrees bàsiques de salut, que cobreixen l'atenció primària; la xarxa d'hospitals públics, que ofereix 5.500 llits; la xarxa de recursos sociosanitaris; la xarxa d'atenció per a la salut mental; 6 centres d'atenció i seguiment de drogodependències; i el 061, el telèfon del servei d'urgències.

2) La informació, essencial per al control i la promoció de la salut, amb sistemes d'informació sanitària i de vigilància epidemiològica.

3) La promoció de la salut dels infants mitjançant la vacunació continuada i els programes de prevenció i educació a les escoles.

4) La lluita contra les drogodependències. El 1987 es va crear el *Pla municipal d'acció sobre les drogodependències*, que coordina tots els serveis municipals implicats i que ha gaudit sempre d'un ampli consens polític entre els diferents grups polítics municipals que participen en la Comissió Municipal sobre Drogodependències. Al voltant d'aquest Pla s'ha donat un ampli consens institucional i ciutadà, que ha permès aconseguir resultats positius i la posada en marxa de programes innovadors i avançats, entre els quals hi ha la distribució de metadona com a part del tractament de desintoxicació. Es treballa en una triple direcció: prevenció, atenció i repressió-dissuasió.

5) La inspecció i el control de mercats, d'empreses i de manipuladors d'aliments. El Laboratori Municipal s'encarrega d'analitzar mostres d'aliments i d'altres materials que afecten la salut.

6) El control de la fauna urbana i dels animals de companyia per tal de garantir la higiene pública.

7) La participació en els òrgans de direcció de l'Hospital de Sant Pau i en la seva Molt Il·lustre Administració.

8) La recerca i la docència a través de l'Institut Municipal d'Investigacions Mèdiques, l'Institut Municipal de Salut Pública, l'Escola d'Infermeria, l'Escola de Formació Professional i la Unitat de Docència Mèdica.

*Educació:**“La ciutat educadora”*

La ciutat de Barcelona té una llarga tradició i un gran patrimoni en el camp de la pedagogia. Des de la Llei Moyano de 1857, l'Ajuntament ha exercit el paper de promotor de l'accés dels ciutadans a l'escolarització i d'una educació de qualitat, així com d'impulsor de la renovació pedagògica i de l'oferta escolar pública. Les competències d'administració educativa corresponen actualment al govern de Catalunya, però a Barcelona aquesta tradició històrica comporta l'existència d'una xarxa de 73 centres municipals (escoles bressol, escoles primàries, escoles secundàries i escoles especialitzades), la qual complementa la xarxa d'escoles públiques de la Generalitat de Catalunya. Per gestionar-la, l'any 1994 es va crear l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB) com a instrument per vetllar perquè l'oferta educativa s'adeqüi, tot reforçant la xarxa pública, a les necessitats de la ciutat i per contribuir a millorar la qualitat del sistema educatiu i a corregir els desequilibris territorials i les desigualtats socials.

L'Ajuntament executa també les competències educatives generals que li són pròpies, com la neteja, el manteniment i la vigilància de les escoles de primària de la Generalitat. Col·labora així mateix amb la Generalitat en les obres de reforma, ampliació i millora dels centres i en les noves construccions escolars, amb la cessió dels solars corresponents.

Els serveis educatius de l'Ajuntament faciliten recursos a les escoles a través dels 10 centres de recursos pedagògics, un per districte, i dels diversos *programes d'educació per a la ciutadania*, que fan de la ciutat un escenari per a l'educació.

D'altra banda, s'ha impulsat la participació de tota la comunitat educativa en els consells escolars de centre i de districte, així com en el Consell Escolar Municipal. Hi ha també el Consell de la Formació Professional i Ocupacional, format per l'Ajuntament, empreses, patronals, sindicats, organitzacions professionals, centres de formació i Diputació de Barcelona, que tracta de millorar la qualitat d'aquesta formació i d'adequar-la a les demandes del món laboral, per tal d'afavorir la inserció econòmica dels joves de la ciutat.

En el camp de la projecció exterior, l'any 1990 es creà a Barcelona l'Associació Internacional de Ciutats Educadores.

Finalment, el *Projecte educatiu de ciutat*, posat en marxa l'any 1997, vol promoure un ampli debat ciutadà i establir les estratègies d'acció al voltant de l'educació i de les pràctiques educatives que tenen lloc en el marc de la ciutat: la finalitat de l'educació ha de ser enfortir la cultura i els

valors d'una ciutadania democràtica i promoure i assegurar el progrés, la mobilitat, la integració i la cohesió social. El Projecte també busca redefinir les relacions entre escola i territori i determinar quin ha de ser el paper que correspon assumir a la ciutat de Barcelona en el fet educatiu.

*Pràctica esportiva:
"L'esport per a tothom"*

L'esport s'ha consolidat com una de les activitats bàsiques a la ciutat per la confluència de tres processos: 1) L'impacte social de la realització dels Jocs Olímpics. El llarg trajecte de l'aprovació de la candidatura i de la preparació dels Jocs es féu en un clima de suport ciutadà i de participació popular, hi havia molt interès per seguir la transformació urbanística de la ciutat i la seva dotació amb unes instal·lacions esportives millors. 2) La vinculació creixent entre la pràctica d'activitats físiques i esportives i la millora de l'estat de salut i de la qualitat de vida. I, per últim, 3) l'actuació del municipi com a agent impulsor de la pràctica esportiva mitjançant l'Àrea d'Esports en els òrgans centrals i els districtes.

A partir d'una realitat associativa amb un gran nombre d'entitats i clubs esportius, que des de fa molts anys han fomentat la pràctica esportiva, l'Ajuntament ha desenvolupat aquestes polítiques:

a) Ampliació i millora d'una extensa xarxa d'instal·lacions esportives municipals, sota el criteri de la diversificació de l'oferta i de l'equilibri territorial. Aquest procés va rebre un fort impuls amb el projecte olímpic Barcelona '92, que tingué en compte les necessitats de la ciutat pel que fa al disseny i a la localització de les seves instal·lacions, tot pensant en l'ús posterior. Es tracta de 134 estructures esportives que acullen 236 instal·lacions diferents.

b) Establiment d'una nova forma de gestió de les instal·lacions esportives municipals basada en l'adjudicació mitjançant concurs públic a clubs, associacions, federacions, cooperatives o empreses. L'Ajuntament fixa un plec de condicions que delimita les responsabilitats i els drets del concessionari i que garanteix tant l'autonomia de gestió d'aquest com la capacitat de control públic per mitjà de comissions de seguiment.

c) Promoció de l'esport per a tothom a través d'un ampli ventall d'actuacions: grans manifestacions esportives populars (festa de la bicicleta, curses atlètiques, curses de patins, etc.); esport i educació física a l'escola seguint el principi d'"una escola més esportiva i un esport més educatiu"

(amb un acord especial de col·laboració amb el Consell de l'Esport Escolar de Barcelona per a l'organització dels Jocs Escolars); creació de programes d'esport per a la tercera edat; adaptació de programes i instal·lacions per a persones amb disminució; i, per últim, informació als ciutadans.

d) La col·laboració amb més de 1.200 entitats i clubs esportius de la ciutat, que es concreta en la participació de les entitats en la gestió de la major part de les instal·lacions municipals, en una línia de subvencions econòmiques a les entitats de caràcter anual, en l'organització de competicions internacionals i en la promoció del Consell Municipal d'Esports, com a marc del diàleg entre l'Ajuntament i el conjunt de federacions i entitats esportives.

Cultura

Una de les característiques de la ciutat de Barcelona durant el període abordat és que ha fet de la cultura un element clau de la cohesió social. Aquesta és una idea compartida per l'Administració municipal i pel teixit social. Pel que fa a l'Ajuntament, les seves actuacions han procurat incrementar la demanda cultural, augmentar els espais, potenciar la participació dels ciutadans i l'associacionisme cultural i millorar les estratègies educatives dels projectes culturals. També ha tingut cura d'optimitzar les funcions dels museus de la ciutat i de millorar la gestió del conjunt patrimonial, tant descuidat quan va arribar l'Ajuntament democràtic.

Es poden destacar les següents línies d'actuació municipal:

a) El foment de les festes populars: la festa major de la ciutat, les festes majors dels barris i altres festes com el carnestoltes, amb una especial sensibilitat per la participació ciutadana i per l'impuls i la recuperació d'expressions culturals tradicionals.

b) La creació d'una important xarxa de centres cívics i de centres de barri com a espais per a la creació i la difusió cultural en tots els àmbits.

c) La materialització del *Pla de biblioteques*, amb la creació de deu grans biblioteques, una per cada districte, i amb la introducció de les noves tecnologies.

d) Una política de convenis i acords amb entitats socioculturals de base a través dels consells de districte.

e) La creació de l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) com a ens impulsor i gestor de la política cultural global de ciutat.

*Cursa Ciutat de Barcelona,
organitzada per El Corte Inglés,
edició de 1994.*

Serveis socials

Els serveis socials van canviar radicalment el 1979, amb la restauració democràtica van passar a ser drets de les persones, superant així la concepció beneficoassistencial del període anterior. La Llei de serveis socials catalana de 1985 va confirmar aquest canvi, que ja s'havia produït als municipis, en especial al de Barcelona. Des de 1979 l'Ajuntament ha adoptat diverses fórmules organitzatives per a la prestació d'aquests serveis. Abans de la descentralització, amb l'Àrea de Serveis Socials. A partir de 1986, amb la descentralització, a través de la Direcció de Serveis d'Afers Socials i de les divisions de serveis personals dels deu districtes de la ciutat. L'Ajuntament posa a l'abast dels ciutadans una xarxa de serveis socials adreçada a assegurar unes prestacions bàsiques a persones necessitades, en els aspectes que segons la legislació són competència municipal. Des d'aquesta xarxa s'afavoreix així una ciutat solidària, en actuar sobre situacions desfavorables causades per dificultats socials i econòmiques, de manera que més persones puguin gaudir dels recursos de la ciutat per millorar la qualitat de vida.

Atenció primària

Els serveis que formen els programes d'atenció social primària han estat orientats a prevenir les situacions de marginació i a promoure les prestacions de suport personal, d'informació, d'atenció i d'ajut a tots els ciutadans, especialment a persones, famílies o col·lectius que necessiten aquests serveis per manca d'autonomia personal, disminucions físiques, psíquiques o sensorials, problemes familiars o marginació social.

Els serveis socials d'atenció primària, gestionats en la seva majoria des dels districtes per equips polivalents, s'adrecen a tota la població i es caracteritzen pel fet que la persona hi pot accedir directament. Les seves prestacions són aquestes:

1) Atenció als centres de serveis socials. Els equips bàsics d'atenció social primària ofereixen informació, acollida, assessorament i tractament social; atenen urgències, tramiten i gestionen prestacions econòmiques com la renda mínima d'inserció i actuen preventivament en situacions de risc de persones i grups (27.000 persones ateses l'any 1997).

2) Urgències i emergències socials, ateses a través de l'Oficina Permanent d'Atenció Social.

3) Serveis d'ajut a domicili per a ciutadans que no disposen de prou recursos econòmics. S'adrecen a persones grans, a persones amb alguna

disminució, a famílies amb problemàtiques múltiples que tenen infants en situació de risc social i a adults amb malalties físiques o mentals. En el cas de persones grans o amb disminució que viuen soles es poden instal·lar alarmes telefòniques connectades a una central de senyals d'emergència que dóna resposta les 24 hores del dia.

4) Atenció social en centres oberts.

5) Atenció a persones sense sostre. Té com a objectiu atendre les necessitats bàsiques de les persones que es troben al carrer per millorar-los les condicions de vida i oferir-los acollida i tractament. S'elaboren plans individuals d'inserció social vinculant les persones a la xarxa de recursos d'atenció social. Hi ha tres centres a disposició d'aquestes persones: un de caràcter diürn i dos d'acollida residencial temporal. L'*operació fred*, que es posa en marxa per sota de 5°C, acompanya les persones sense sostre a un refugi.

L'any 1993, el govern municipal va aprovar el *Pla municipal dels serveis socials d'atenció primària*, la finalitat del qual era la racionalització de l'actuació municipal i l'homogeneïtzació del model de prestació d'aquests serveis. Tenia els objectius següents: *a)* definir i implantar el model conceptual, metodològic i organitzatiu dels serveis socials d'atenció primària (SSAP); *b)* garantir la igualtat des de tots els punts de la ciutat en l'accés als SSAP i en l'atenció a les persones; *c)* definir i aconseguir els recursos humans necessaris per garantir una atenció eficaç dins la xarxa d'atenció primària; i *d)* millorar els sistemes d'informació per al coneixement de les necessitats i el control de la producció dels SSAP. Entre els criteris organitzatius adoptats destacaven l'aposta per l'especificitat dels serveis socials dins l'organització dels serveis personals, la redefinició del centre de serveis socials com a equipament bàsic de districte per a la prestació dels SSAP i l'actuació en xarxa a tota la ciutat. Es tractaven també diverses qüestions organitzatives, com el paper dels professionals, les plantilles, els circuits interns de gestió, el sistema de control i el projecte d'informatització de l'atenció individualitzada i familiar (Projecte usuari-família).

Atenció especialitzada

Els serveis socials d'atenció especialitzada són el segon esglaó de l'atenció social i s'adrecen a les persones que pertanyen a col·lectius o sectors de població caracteritzats per la singularitat de les seves necessitats. El programa s'estructura principalment al voltant de cinc problemàtiques sectorials:

1) Atenció a la infància i a l'adolescència. Els 11 equips d'atenció a la infància i a l'adolescència (EAIA) atenen menors d'alt risc social i possible situació de desamparament, així com les seves famílies. L'objectiu és protegir els infants, afavorir-ne el ple desenvolupament i millorar la seva qualitat de vida. Els EAIA són equips interdisciplinaris delegats per la Generalitat. Existeix un servei d'acolliment familiar temporal.

2) Atenció a la gent gran. Hi ha diferents serveis: *a)* habitatges tutelats per a persones jubilades o pensionistes que tenen un grau d'autonomia alt però no disposen de condicions sociofamiliars o d'habitabilitat adequades; *b)* 4 centres residencials de l'Ajuntament que acullen persones més grans de 60 anys que no tenen domicili o que presenten una limitació important de la seva autonomia personal; i *c)* el Centre d'Acollida d'Urgències per a Vells, en conveni amb la Diputació de Barcelona.

3) Atenció a les dones. L'Equip d'Atenció a la Dona (EAD) és un equip interdisciplinari de professionals dedicat a atendre dones que pateixen situacions de risc, com les afectades per la violència física o psicològica, les mares soles amb càrregues familiars, les dones immigrades o les dones que es prostitueixen. Els ofereix assessorament i orientació jurídica, suport psicològic i derivació a centres residencials propis o en conveni. Es disposa de la Casa d'Acolliment per a Dones Maltractades, on tenen allotjament i manutenció, suport educatiu i mecanismes d'ajuda per a la millora de l'autonomia personal.

4) Inserció sociolaboral. L'objectiu és facilitar el procés d'incorporació al mercat de treball a persones en edat activa amb problemàtiques personals, socials o econòmiques que els ho dificulten. Es tracta de persones derivades –o tractades simultàniament– des dels serveis d'atenció primària o especialitzada o des d'entitats que treballen en atenció social.

5) Atenció als immigrants estrangers i a les minories ètniques. El Servei d'Atenció a Immigrants Estrangers i Refugiats (SAIER) és un servei municipal gestionat per diverses entitats en conveni amb l'Ajuntament. La seva funció és l'atenció i l'assessorament especialitzat per tal de facilitar els processos d'integració i de participació social dels immigrants estrangers. L'Ajuntament també actua oferint suport i col·laboració a entitats i promovent projectes de prevenció social i comunitària en aquest camp.

Pla integral de desenvolupament dels serveis socials

Es tracta d'un instrument consensuat amb els principals agents que intervenen en els serveis socials (125 entitats) impulsat per 13 institucions de Barcelona. Proporciona una visió global dels serveis socials, amb l'anàlisi de la situació i de la seva evolució previsible en funció de les oportunitats i els perills d'un entorn socioeconòmic que experimenta canvis profunds.

L'elaboració del *Pla integral de desenvolupament dels serveis socials* ha estat un exercici enriquidor de diàleg per consensuar el model de serveis socials i establir un marc compartit de decisions i actuacions: *"amb la finalitat de fer una ciutat més integrada i integradora, amb la solidaritat activa entre els ciutadans i ciutadanes, ens disposem a construir un model de serveis socials a la ciutat basat en la responsabilitat pública, que vertebri la col·laboració pública i privada, fomenti l'acció cívica i optimitzi la gestió dels recursos socials"*. Les seves línies estratègiques es concreten en els objectius següents:

- 1) Potenciar aquelles tendències de canvi que afavoreixin la cohesió i la igualtat socials.
- 2) Millorar la capacitat de resposta davant les situacions de desigualtat i exclusió social.
- 3) Fomentar l'actuació responsable dels ciutadans, del sector públic i del sector privat en la construcció solidària de la ciutat.
- 4) Articular un sistema de serveis socials local de responsabilitat pública i fonamentat en la cooperació públicoprivada per optimitzar la gestió dels recursos socials.
- 5) Coordinar els serveis socials amb els altres sistemes de benestar social (sanitat, educació, habitatge, ocupació, etc.).

Promoció social

Les polítiques de promoció social s'han enfocat sobretot cap al foment de la participació ciutadana i el moviment associatiu i cap a la promoció de la solidaritat i la cooperació.

Foment de la participació i l'associacionisme

A Barcelona, la xarxa associativa és un element constitutiu de la ciutat i un element definidor del nivell de cohesió social. Existeixen més de 8.000

associacions entre entitats socials, de voluntariat, culturals, grups de dones, clubs esportius, associacions d'ajuda mútua, entitats juvenils i infantils, associacions de gent gran, etc., les quals produeixen uns serveis i conformen una xarxa de relacions que són factors de qualitat de vida insubstituïbles.

Des de l'Ajuntament s'han impulsat quatre línies bàsiques d'actuació:

1) Suport a l'associacionisme mitjançant l'establiment de convenis i la dotació de subvencions (el 1999 es va produir una transferència al sector no lucratiu de més de 1.300 milions de pessetes). Des de l'any 1984 existeix l'Agència Municipal de Serveis a les Associacions.

2) Cooperació en la prestació de serveis d'interès general o d'interès cívic. Molts serveis que inicialment eren de gestió directa han derivat cap a fórmules cooperatives amb les associacions, buscant el benefici de l'especialització sectorial o territorial i la suma d'energies i recursos. La gestió de les vacances per a infants i joves per part d'entitats juvenils, la cooperació en la gestió d'alguns centres cívics amb les entitats del propi barri o districte i la gestió d'instal·lacions esportives per part de clubs i federacions són algunes de les experiències existents.

3) Participació i consulta a les associacions en el disseny de la política municipal. Amb la creació de consells consultius i de participació s'han concretat mecanismes estables de diàleg i de participació. Hi ha 16 consells que tenen per àmbit la ciutat, entre els quals el Consell Municipal de Benestar Social, creat el 1988, i el Consell Econòmic i Social, nascut el 1991.

4) Participació en la presa de decisions. Hi ha hagut experiències noves que han anat més enllà de la consulta i que han fet possible que entitats i agents socials i econòmics tinguessin una coresponsabilitat i una participació directa en certes esferes de l'acció municipal. El primer exemple n'és el *Projecte jove* de Barcelona, elaborat per l'Ajuntament l'any 1985 i revisat l'any 1990, amb la coresponsabilitat del Consell de Joventut de Barcelona. Aquest mateix plantejament ha inspirat el *Pla integral de desenvolupament dels serveis socials*, que compromet per igual les més de 130 entitats firmants.

Foment de la solidaritat i la cooperació

A partir de la consideració dels ciutadans i de la pròpia Administració com a agents d'una acció política de canvi social, l'Ajuntament va acordar que la redistribució i la solidaritat no s'havien de limitar als confins de la pròpia ciutat, sinó que havien d'anar molt més enllà. Gràcies al

treball d'una part important del teixit associatiu sensible a aquestes qüestions, s'han promogut programes internacionals de solidaritat i cooperació. Els eixos pràctics d'aquesta política han estat els quatre següents:

1) Consolidar la dedicació del 0,7% del pressupost d'ingressos locals al suport internacional i a l'ajut humanitari dins del programa *Barcelona solidària*, creat el 1991.

2) Impulsar la coordinació i la cooperació entre el sector públic i el privat, amb les ONG i altres entitats humanitàries.

3) Donar prioritat, dins les actuacions municipals de cooperació, a les destinades a la Mediterrània, a l'Amèrica Llatina i a l'Àfrica negra.

4) Desenvolupar un programa d'accions solidàries per a la reconstrucció de Sarajevo, arran de la seva declaració com a *Districte II* de la ciutat.

Benestar social i serveis personals. (II) Polítiques d'inclusió social

Les polítiques d'inclusió social són l'expressió de la voluntat de l'Ajuntament d'atendre els diferents sectors de la població amb una visió integral. Per fer més efectives les seves intervencions, l'Ajuntament ha impulsat diferents polítiques d'inclusió, tenint en compte les consideracions següents: *a)* la informació com a eina bàsica per a la democratització de la vida ciutadana; *b)* l'associacionisme i la participació com a pilars de la cohesió social; *c)* el treball com a element clau per a l'autonomia personal; *d)* el compromís municipal en l'impuls de canvis en l'organització social; *e)* l'atenció personalitzada com a element de solidaritat; *f)* la salut com a tema clau per al benestar de tota la societat; *g)* les relacions intergeneracionals com a element bàsic per evitar les discriminacions; *h)* l'Ajuntament de Barcelona com a institució exemplificadora a la ciutat; *i)* per últim, *i)* la cooperació i la concertació de serveis amb les associacions com a mecanisme bàsic per a l'enfortiment del teixit social i l'optimització de recursos.

Les dones:

"La igualtat d'oportunitats"

La ciutat ha experimentat plenament un dels grans canvis socials de les darreres dècades: la incorporació de les dones a la vida política, econòmica i social en condicions d'una igualtat creixent. Conjuntament amb moltes entitats de dones i del moviment feminista, l'Ajuntament ha treballat per tal de reduir les desigualtats –que, tot i les millores, persisteixen– i per garantir

cotes més altes d'igualtat d'oportunitats. Els serveis socials, educatius i de promoció econòmica han estat especialment actius en aquesta direcció.

El *Pla municipal per a les dones*, que va ser aprovat per la Comissió de Govern l'any 1991, va establir les grans línies d'actuació de l'Ajuntament en aquest camp:

1) Increment dels circuits d'informació a través de les 10 oficines integrades dels districtes (les OAC, oficines d'atenció al ciutadà), del Centre Municipal d'Informació i Recursos per a les Dones i de publicacions especialitzades, com l'*Informatiu Dona* (45.000 exemplars anuals).

2) Promoció de la participació i de l'associacionisme: Consell de les Dones de Barcelona, Consell de Dones als districtes de la ciutat i edició de la *Guia d'entitats i grups de dones de Barcelona*.

3) Atenció a les dones en situacions greus, en especial a les dones grans que viuen en la pobresa i a les dones maltractades.

4) Impuls d'una política interna municipal no discriminatòria, per garantir una presència femenina i una imatge de la institució adequades a la realitat actual de les dones a la ciutat.

Cal mencionar aquí també la celebració el 1999 del Primer Congrés de les Dones de Barcelona que va suposar –passades més de dues dècades de les primeres Jornades Feministes de Barcelona– una fita en l'elaboració de polítiques actives per a una ciutat més igualitària, amb la participació de les dones.

La infància:
“La ciutat a la mida
dels nens i les nenes”

La política i els serveis adreçats als infants i adolescents de Barcelona s'han dut a terme des de diversos sectors de l'Administració municipal central i des dels districtes. El *Pla municipal per a la infància*, aprovat el 1989, va establir el marc programàtic i integrador d'aquestes polítiques. Les línies d'actuació han estat les següents:

1) Potenciació de la informació adreçada a nens, nenes i famílies, en especial a través de punts d'informació en els diversos equipaments municipals.

2) Suport a la família amb la idea de complementar-la –o suplir-la quan no n'hi ha o no pot complir els seus objectius– a través dels equips d'atenció primària, dels equips d'atenció a la infància i l'adolescència en alt risc social (EAIA), de dos centres d'acolliment diürn per a infants i

adolescents i del Centre d'Acolliment i Urgències per a Infants que s'atén en col·laboració amb la Generalitat de Catalunya.

3) Educació i promoció de la salut infantil.

4) Foment de la participació activa en l'oferta sociocultural i esportiva per mitjà dels següents equipaments, serveis i projectes: *a)* 23 casals infantils més 10 ludoteques que, en conjunt, han arribat a comptabilitzar 276.000 utilitzacions anuals (1999); *b)* activitats culturals, de lleure i de dinamització infantil; *c)* programes de vacances per a infants, especialment els casals d'estiu; i *d)* suport a l'educació física i l'esport en edat escolar.

L'organització i la gestió d'aquests serveis s'ha descentralitzat als districtes i es realitza en col·laboració amb entitats de barri especialitzades.

La joventut:

Projecte jove i Pla jove

L'Ajuntament va ser pioner en les polítiques de gent jove. Primer, l'any 1979, amb la Regidoria de Joventut i la seva Àrea corresponent, que ràpidament van posar en marxa programes, espais, equipaments i serveis adreçats als joves. Cal destacar, entre d'altres, la xarxa de casals de joves, les activitats de vacances, les activitats culturals als instituts, l'establiment de convenis amb entitats i iniciatives per a infants i joves, els plans d'ocupació juvenil, el Centre d'Informació Juvenil, la promoció de joves creadors mitjançant la Biennal i l'equipament Transformadors, el programa d'intercanvis amb joves d'altres països, etc. Es va impulsar, a més, la constitució del Consell de la Joventut de Barcelona com a òrgan de participació dels joves barcelonins a través de les seves entitats.

En una segona etapa, l'Àrea inicià un procés de reflexió ampli i participatiu sobre la situació de la joventut a la ciutat, que el 1985 va concloure en l'aprovació del *Projecte jove*, un dels primers plans integrals de joventut d'Europa. El *Projecte jove* partia de dues premisses principals: la política de joventut s'ha de fer amb els propis joves i l'objectiu de la política de joventut ha de ser facilitar la seva inserció social i professional. Es feia servir per primera vegada el concepte de *gestió interdepartamental*, tan utilitzat després en les polítiques de benestar social. El *Projecte jove* es va actualitzar el 1990, seguint noves metodologies d'estudi i planificació i incorporant l'actuació descentralitzada dels districtes, així com la idea dels *itineraris d'inserció*.

El 1997 es va establir el *Pla jove*, com una renovació de la política de joventut a partir de l'anàlisi de les noves necessitats dels joves –la “nova

condició juvenil”– des d’una visió global i integral. Combina les actuacions adreçades a solucionar les necessitats dels joves amb l’aprofitament de les seves aportacions a la ciutat com a generació i s’adapta al nou model de funcionament organitzatiu municipal per optimitzar al màxim els recursos disponibles. *“L’experiència de 19 anys de gestió i reflexió –s’hi diu– ha portat els agents implicats (polítics, tècnics, entitats i representants juvenils) a considerar que tota la política de joventut s’ha de regir per tres elements fonamentals: concepció integral, gestió interdepartamental i coparticipació dels propis joves”*.

El Pla de 1997 es fonamenta en un enfocament novedós de les polítiques de joventut, les “polítiques afirmatives”, i estableix com a objectius generals facilitar la ciutadania activa, contribuir al desenvolupament social i promoure la dimensió europea i internacional dels joves. Hi ha quatre criteris bàsics de funcionament presents a tots els seus programes d’actuació: *a)* afavorir el diàleg i el pacte en les polítiques de joventut; *b)* desenvolupar la cogestió d’equipaments i serveis juvenils; *c)* consolidar la descentralització i la interdepartamentalitat en la gestió de les polítiques de joventut; i *d)* garantir la qualitat dels programes i serveis adreçats als joves.

Aquest Pla, amb vocació de ser el pla director de les polítiques d’acció juvenil, compta amb 11 programes: coneixement de la realitat juvenil; incorporació dels joves a la societat de la informació; associacionisme, participació i ciutadania; foment de l’ocupació juvenil; Pla d’habitatge jove; “Barcelona, bona nit”; impuls de les activitats culturals dels joves; millora de la qualitat de vida dels joves (salut, esport, lleure i consum); espais joves; prevenció i atenció social als joves en situació de risc; i, finalment, objecció de consciència i prestació social substitutòria a l’Ajuntament.

La gent gran

El *Pla per a la gent gran* conté les actuacions municipals adreçades a aquest sector de població, concretades en un nombre considerable de serveis i equipaments, alguns específicament destinats a la gent gran i d’altres al conjunt dels ciutadans. Entre els serveis prestats i els equipaments existents cal citar, per àmbits, els següents:

1) La difusió d’informació a través de la xarxa d’oficines d’atenció al ciutadà dels districtes (OAC), dels 15 punts informatius per a la gent gran i del Servei d’Orientació per a la Jubilació, així com mitjançant les

publicacions especialitzades –en especial l'*Informatiu de la gent gran*, la *Guia d'entitats de la gent gran de Barcelona* i la *Guia de recursos per a la gent gran*– i les trameses personalitzades.

2) El foment de la participació social i cultural de la gent gran amb
a) l'oferta d'activitats socioculturals dels centres cívics i dels 41 casals municipals de la gent gran; *b)* el programa d'activitats físiques i preus especials per a l'ús de les instal·lacions esportives municipals; *c)* els programes de vacances i viatges en conveni amb l'Imsero; i *d)* el suport a l'associacionisme i a la participació a través de convenis i subvencions a les entitats, de la relació amb el Consell Assessor de la Gent Gran de Barcelona i els consells corresponents dels districtes, i de la convocatòria del Congrés de la Gent Gran de Barcelona (3 edicions fins al moment).

3) Els serveis adreçats a afavorir la mobilitat per la ciutat, com la Targeta Rosa (document acreditatiu amb més de 200.000 persones beneficiàries, que permet la utilització gratuïta o semigratuïta dels transports municipals, segons els ingressos), la progressiva incorporació de vehicles de pis baix al transport públic i la millora de l'accessibilitat amb la supressió de barreres arquitectòniques.

4) Els serveis de suport domiciliari.

5) L'alternativa al propi habitatge formada pels habitatges tutelats, la xarxa de residències i el Centre d'Acolliment i Urgències.

*La immigració estrangera:
 el Pla per a la interculturalitat*

Integració i diversitat han estat els dos conceptes clau de la política municipal adreçada a les persones que provenen d'altres països. Hi ha hagut diverses iniciatives destinades a aquests sectors, amb la creació del Comissionat dels Drets Civils i de la Regidoria de Drets Civils, amb el Servei d'Assessorament i d'Informació per a Estrangers i Refugiats i, més recentment, amb el *Pla municipal per a la interculturalitat*, aprovat el 1997. Les actuacions han estat especialment importants al districte de Ciutat Vella.

El *Pla municipal per a la interculturalitat* ha promogut una política integral en relació amb la immigració estrangera i les minories ètniques, basada en el reconeixement i l'apreciació de la diversitat cultural, en la interculturalitat i en la promoció de la igualtat de drets i oportunitats. El Pla estableix els següents eixos programàtics per desplegar les actuacions

municipals: informació per a la igualtat d'oportunitats; participació social per a la convivència intercultural; formació per al desenvolupament de la convivència intercultural, la participació i la inserció social; activitats socioculturals; i caràcter intercultural dels serveis en general. Així mateix, el Pla proposa la creació d'òrgans municipals de participació i consulta i promou la coordinació, concertació i cooperació amb els agents implicats en el sector.

L'any 1997 es va crear el Consell Municipal d'Immigració de Barcelona, com a òrgan consultiu i de participació i com un dels instruments necessaris per aconseguir que Barcelona fos una ciutat plural i integradora. Els propòsits del Consell són: *a)* promoure les condicions adequades per tal d'aconseguir la plena ciutadania per a totes les persones immigrades, sense excepcions ni exclusions, independentment de la seva situació administrativa; *b)* promoure accions i iniciatives per combatre el racisme social i institucional, la discriminació i la xenofòbia; i *c)* vetllar pel reconeixement de les cultures presents a la ciutat i el suport al seu desenvolupament com a condició prèvia a la interculturalitat.

Les persones amb disminució

L'Institut Municipal de Persones amb Disminució (IMD) és un organisme autònom de l'Ajuntament de Barcelona que es va crear el 1989. Efectua activitats adreçades a l'atenció i la promoció de les persones amb discapacitats per tal d'aconseguir la seva integració social, el seu desenvolupament personal i la millora de la seva qualitat de vida, a partir dels principis de normalització i reconeixement de la diferència.

Els òrgans de l'IMD són paritaris i tant la Junta Rectora com la Comissió Directiva estan formades, a parts iguals, per representants de l'Ajuntament i per representants escollits directament per les persones amb disminució de la ciutat.

Els objectius generals de l'IMD són: *a)* la recerca i l'estudi de dades per conèixer permanentment la realitat social de les persones amb disminució de Barcelona; *b)* l'adequació, la promoció i la coordinació dels recursos de tota mena, ja existents o de nova creació; i *c)* el foment de la participació de les persones, les entitats i els sectors afectats o interessats, mitjançant la informació i l'estímul i seguiment de les seves actuacions.

Els mecanismes i els instruments de treball de l'IMD han estat:

1) L'establiment de relacions, acords o convenis amb les administracions públiques i amb entitats privades per emprendre actuacions conjuntes o coordinar activitats.

2) La difusió de la realitat de les persones amb disminució per apropar la comunitat i les administracions públiques a aquesta problemàtica i per promoure el correcte compliment de les lleis establertes per a la seva integració social.

3) La formació i el reciclatge del personal especialitzat i l'assessorament i el suport tant general com específicament laboral a les persones afectades o interessades.

4) La col·laboració amb diversos sectors municipals en relació amb la consideració de les persones amb discapacitats: *Pla d'accessibilitat i eliminació de barreres* i posada en funcionament de 108 unitats d'autobús de pis baix i de 30 taxis adaptats.

5) La gestió, a través del propi IMD, de dos equipaments de l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials (ICASS) de la Generalitat de Catalunya, un d'ells per a persones amb gran disminució física i l'altra per a persones adultes amb greus trastorns de la personalitat. L'IMD també duu la tutela de diversos habitatges.

6) Els dos equips interdisciplinaris per a la petita infància (EIPi), que formen part de la xarxa pública de serveis d'atenció precoç (SAP) de la Generalitat de Catalunya.

Promoció econòmica

Dels seus inicis, l'Ajuntament democràtic es mostrà interessat a col·laborar amb les administracions central i autonòmica en la realització de plans d'ocupació. En la seva materialització es va veure la conveniència de posar en pràctica un concepte més ampli, el de *desenvolupament econòmic*, en el marc del qual els plans d'ocupació tenien més sentit.

L'any 1985 es va crear la societat anònima municipal Barcelona Activa, per tenir un instrument més adequat i potent amb vista a incidir en el desenvolupament econòmic i en el mercat de treball. Conscient del marc global de l'economia i de les competències d'altres nivells de l'Administració, l'Ajuntament va considerar que mitjançant Barcelona Activa podia impulsar en l'àmbit local diferents polítiques de creació d'ocupa-

ció, per la via d'estimular els emprenedors econòmics i d'afavorir la inserció professional a través dels seus serveis, realitzats en col·laboració amb l'INEM, el Departament de Treball de la Generalitat i el Fons Social Europeu i distribuïts a través del Centre de Promoció Econòmica i Ocupació de cada districte. També s'han gestionat programes de formació ocupacional i de formació contínua, programes d'ocupació-formació –escoles taller– i plans d'ocupació i de col·laboració social, a més dels programes de formació professional realitzats amb l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB).

Dones cap a l'ocupació ha estat un programa de discriminació positiva impulsat per Barcelona Activa amb la finalitat d'afavorir l'accés de la dona al mercat del treball, promoure la igualtat d'oportunitats i sensibilitzar les empreses locals sobre el valor social de la incorporació laboral de la dona. Cal esmentar així mateix els programes per a persones majors de 40 anys i per a persones amb disminució.

El *Servei d'atenció als emprenedors i a les emprenedores* de Barcelona Activa, pel seu costat, ofereix informació, organitza seminaris de suport a la creació d'empreses i fa un acompanyament personalitzat de la posada en marxa de projectes empresarials.

L'any 1987 Barcelona Activa va crear el primer viver d'empreses –actualment n'hi ha tres– per facilitar la instal·lació i arrencada immediata de petits negocis. Per tal de seguir donant resposta a les noves necessitats, s'ha concebut un *viver virtual d'empreses*, pioner a Europa, que ha d'ajudar a difondre la cultura emprenedora i la cultura telemàtica. Es disposa, així mateix, del Centre de Desenvolupament Empresarial Fòrum Nord, un equipament creat per fomentar l'activitat econòmica, la formació d'empreses pertanyents a sectors de base tecnològica i la creació d'ocupació i, alhora, per potenciar l'equilibri territorial de la ciutat.

Aquesta línia d'actuacions s'ha complementat amb les bonificacions de l'impost d'actius econòmics (IAE) que l'Ajuntament atorga a les persones que inicien una nova activitat. Cal afegir la consolidació d'una iniciativa pionera a Espanya: la de reduir a zero el cost fiscal de l'IAE a les persones majors de 45 anys en el primer any d'activitat.

Dins del marc del Fons Social Europeu, Barcelona Activa col·labora en l'aplicació de les recomanacions de la Comissió Europea sobre polítiques locals de promoció econòmica i foment de l'ocupació.

El Consell Econòmic i Social de Barcelona

L'any 1991, representants de l'Ajuntament de Barcelona, del Foment del Treball Nacional i dels sindicats CCOO i UGT van acordar la creació del Consell Econòmic i Social de Barcelona, com a òrgan consultiu i de participació en relació amb els temes sociolaborals i econòmics de la ciutat. Entre les seves funcions cal esmentar: *a)* informar del pressupost, del Pla d'actuació municipal i de les ordenances fiscals; *b)* informar dels projectes locals de planificació de la formació professional i dels plans d'ocupació, així com dels convenis amb altres administracions per a la promoció econòmica i social de Barcelona; i *c)* impulsar accions orientades a la millora i el desenvolupament de la vida econòmica, social i cívica de Barcelona, especialment en assumptes de competència pública.

La cohesió social a les altres polítiques municipals

Regeneració urbana

La qualitat de vida i la cohesió social tenen molt a veure amb el marc físic on es desenvolupa la vida quotidiana dels ciutadans. És a dir, amb els barris que habiten, amb la qualitat del medi urbà, amb el nivell i l'accessibilitat dels serveis i equipaments públics, etc. La Barcelona democràtica va rebre una herència desigual pel que fa als seus territoris, que l'Ajuntament ha tractat de reequilibrar com a condició necessària i primordial per poder aconseguir una societat més cohesionada.

Atès que la transformació urbanística ja és objecte d'altres llibres d'aquesta col·lecció, només volem recordar alguns dels principis de partida de les actuacions: “recuperar el centre i monumentalitzar la perifèria”; “no deixarem morir la nostra mare: misèria anem per tu!”, en referència a Ciutat Vella; un PERI per a cada barri; un urbanisme concertat.

Habitatge

L'articulació de la política d'habitatge a Barcelona en els darrers vint anys s'ha d'entendre dins dels criteris de la política de benestar. Els elements més significatius per fer possible la transformació de la ciutat sense perdre de vista la seva cohesió social han estat la rehabilitació de Ciutat Vella, l'eradicació del barraquisme, la remodelació de diferents barris i la promoció de nous habitatges.

L'Ajuntament s'ha trobat amb dificultats per establir una política d'habitatge municipal perquè no disposa de competències en el tema i perquè la ciutat es troba encerclada per una realitat metropolitana d'unes dimensions més grans. Atès que les competències en política d'habitatge corresponen pròpiament a la Generalitat, s'ha intentat resoldre la necessitat d'habitatge públic i assequible a Barcelona amb l'aplicació del principi de subsidiaritat. Com en el cas de l'urbanisme, la inclusió d'un testimoni monogràfic sobre el tema dins d'aquesta col·lecció, escrit per Xavier Valls, ens eximeix aquí d'una reflexió més detallada.

Política fiscal i de preus públics

És sabut que la percepció d'impostos per part de cada ajuntament és difícilment redistributiva, perquè l'impost és fixat per les lleis amb criteris molt poc flexibles. Els estudis demostren que actualment els impostos municipals tenen poca importància per a les rendes elevades i en tenen força per a les modestes. Cal, doncs, adequar l'esforç fiscal a les característiques de cada grup; però també es pot actuar per la via indirecta, subvencionant prestacions que beneficiïn més les rendes més baixes. De fet, els municipis poden redistribuir molt més a l'hora de gastar, d'acord amb les necessitats de cada grup de població, que a l'hora de cobrar els impostos.

L'Ajuntament de Barcelona ha pretès redistribuir la renda donant més serveis als qui més ho necessiten, amb independència de si han tributat més o menys; en la mateixa direcció, els preus públics dels serveis prestats ofereixen, en molts casos, bonificacions substancials per a infants i gent gran i per a persones que els serveis socials indiquen com a necessitats. Així, els ciutadans de la tercera edat amb rendes baixes estan exempts d'alguns impostos municipals i amb la Targeta Rosa poden viatjar gratuïtament o a preu reduït en els transports públics. Un altre exemple és el de la política d'assignació de beques per a activitats de vacances infantils i juvenils, segons criteris de renda i de situació social. Posar la hisenda pública al servei del ciutadà significa multiplicar les solucions d'aquesta mena.

D'altra banda, a l'impost de béns immobles (IBI), la classificació dels carrers de la ciutat s'efectua, com és lògic, d'acord amb el nivell econòmic de l'entorn on es troben.

La hisenda municipal es va planejar clarament, des del primer Ajuntament del retorn de la democràcia, l'objectiu d'equilibrar el pressupost i, per

tant, d'actualitzar les figures impositives. Avui es pot dir que no hi ha més pressió fiscal que l'any 1979 i que els impostos municipals han augmentat molt per sota del nivell de vida i de riquesa de la ciutat, alhora que el municipi ofereix més serveis; encara que es consideri que la pressió fiscal a Barcelona, una de les més altes d'Espanya, no convé que augmenti més.

Posar la hisenda municipal al servei del ciutadà vol dir, també, que la informació que es distribueix sigui entenedora i expliqui les despeses municipals per programes i serveis. L'Ajuntament ha d'aconseguir que els ciutadans tinguin clara la destinació del que paguen.

Prevenió i seguretat ciutadana

Des de la restauració de la democràcia local, l'Ajuntament de Barcelona va voler encarar amb fermesa el repte de la seguretat ciutadana, aportant els seus propis mitjans i serveis i impulsant la coordinació de les institucions i els agents socials implicats en aquesta qüestió. Això presuposava la voluntat d'arribar al fons de les causes socials i materials propiciadores de la petita delinqüència i d'altres fenòmens paral·lels, com la violència, la droga i la marginació social, per poder desenvolupar actuacions preventives. El propòsit de l'Ajuntament comportava millorar les condicions de reinserció social dels delinqüents i l'atenció social a les víctimes del delictes, així com potenciar l'actuació policial, tant la preventiva com la repressiva.

El primer intent seriós d'adoptar aquesta òptica progressista es concretà en el treball d'una comissió creada *ad hoc* l'any 1993, que el 1995 donà a conèixer, amb el document *De l'ordre públic a la seguretat ciutadana*, un conjunt de propostes d'actuació que han estat la base dels plantejaments més recents.

En els darrers temps s'ha considerat el tema de la seguretat ciutadana cada vegada més com un element de qualitat de vida i de benestar col·lectiu i l'Ajuntament ha refermat els vincles entre les polítiques de benestar social i les de seguretat. D'aquesta manera s'ha fet més compartida la preocupació enfront dels problemes provocats per l'exclusió social i s'han desenvolupat actuacions específiques i precises en territoris i sectors de risc de la ciutat. El Consell de Benestar Social ha actuat com a marc de reflexió dels diversos interlocutors socials sobre la prevenció de la delinqüència.

Pel que fa a la Guàrdia Urbana, s'ha insistit en el seu vessant preventiu i s'ha modernitzat la gestió del cos. Li manca encara el reconeixement com a policia judicial.

El Consell de Seguretat i Prevenció de Barcelona és l'organisme de direcció i coordinació de les polítiques preventives de la delinqüència i l'espai de diàleg de l'Ajuntament i les seves diverses àrees amb els cossos policials, la justícia i els agents socials.

En els darrers anys s'ha avançat molt en la coordinació operacional dels cossos de policia, a partir de la constitució de la Taula de Coordinació Policial de Barcelona, i d'organismes semblants en cada un dels districtes, i de la creació de la Junta Local de Seguretat de Barcelona, amb l'adaptació als àmbits territorials de districte de les circumscripcions policials.

La política de prevenció del delictes urbà desenvolupada aquests anys es defineix amb el lema "la seguretat és cosa de tots", que manifesta que la participació dels agents socials és capital en la millora de les condicions de seguretat i en la canalització de la preocupació ciutadana per la via de la solidaritat social.

Avaluació i reflexions de cara al futur

Elements per a un balanç

L'avaluació de les polítiques socials públiques i de la cooperació publicoprivada en el terreny de les iniciatives socials en les dues dècades considerades requereix una aproximació no exempta de complexitat, que obliga a combinar indicadors de gestió, de resultats i de satisfacció. Això es deu a la diversitat de les polítiques sectorials i dels radis d'acció d'aquestes, a la incidència de factors externs –com la universalització i consolidació de les xarxes de protecció social a Espanya– i als canvis que s'han produït en l'estructura social. Tot seguit apuntem alguns dels elements que poden ser d'utilitat per a aquesta avaluació.

Indicadors d'impacte

Entre els més significatius cal esmentar els següents:

- Esperança de vida (1980-81, 76,5; 1991, 76,8; 1998, 78,9 anys).
- Analfabets (1986, 1,1%; 1991, 0,4%; 1996, 0,3% de la població major de 16 anys).
- Sense estudis (1986, 26,9%; 1991, 18,5%; 1996, 15,5% de la població major de 16 anys).
- Titulats superiors (1986, 6,9%; 1991, 7,7%; 1996, 9,9% dels majors de 16 anys).
- Taxa d'atur registrat (1985, 18,0%; 1988, 13,4%; 1991, 9,3%; 1994, 12,7%; 1997, 8,7%).
- Ingressos familiars: distància entre el primer i l'últim decil (1985, 15,22; 1995, 10,93). La mateixa tendència s'observa en l'índex de capacitat econòmica familiar, que redueix la distància entre Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi en 16 punts.
- Visites a les biblioteques (1979, 724.545; 1997, 1.577.962).
- Practicants regulars d'esport (1991, 47%; 1995, 51%).
- Índex de victimització (1983, 21%; 1997, 14,3%).

Com es pot veure per aquests indicadors, l'esperança de vida global –indicador indirecte de l'estat de salut– ha augmentat en dos anys, la millora dels nivells d'instrucció ha estat una tendència constant, l'atur ha estat sotmès a l'evolució dels cicles econòmics i la distribució de la renda ha millorat sensiblement. En termes de conjunt, aquesta trajectòria s'explica principalment per l'efecte de les polítiques públiques universals (salut, educació, pensions, subsidis d'atur...), que la política municipal ha reforçat en alguns aspectes, com l'oferta educativa, la prevenció sanitària

Taula 2.
Dades comparatives del
municipi de Barcelona,
1978-1998

<i>Població</i>	1978	1998
Població total	1.768.196 ⁽¹⁾	1.508.805 ⁽²⁾
Homes	838.558 ⁽¹⁾	704.985 ⁽²⁾
Dones	929.608 ⁽¹⁾	803.820 ⁽²⁾
Naixements	23.917	12.161 ⁽³⁾
Taxa de natalitat	12,6	8,0 ⁽³⁾
Defuncions	14.303	14.790 ⁽³⁾
Taxa de mortalitat	7,6	9,8 ⁽³⁾
Matrimonis	10.537	6.423 ⁽²⁾
Taxa de nupcialitat	5,6	4,3 ⁽²⁾
Emigrants	14.773	32.241 ⁽³⁾
Immigrants	6.961	19.327 ⁽³⁾
Immigrants estrangers	342	2.043 ⁽³⁾
Residents nascuts a l'estranger(%)	2,4% ⁽¹⁾	3,9% ⁽²⁾
Morts de menys d'1 any	421	30 ⁽²⁾
% sobre els nascuts vius	1,0	0,3 ⁽²⁾
Defuncions per tuberculosi	45	36 ⁽²⁾
Defuncions per càncer	3.601	5.092 ⁽²⁾
Defuncions per malalties del cor	3.815	5.955 ⁽²⁾
Esperança de vida	76,5 ⁽⁵⁾	78,9
Esperança de vida homes	73 ⁽⁵⁾	75,2
Esperança de vida dones	79,4 ⁽⁵⁾	82,1
Suïcidis	140 ⁽⁶⁾	90
<i>Dades econòmiques</i>		
Inflació	16,8%	2,2% ⁽³⁾
Preu dels diners	13,04%	3,20%
Salari mínim	16.440	68.040
Pressupost de l'Estat (bilions de pessetes)	1,73	18,35
Pressupost de la Generalitat (milions de pessetes)	330 ⁽¹⁰⁾	1.823.284
Pressupost de l'Ajuntament de Barcelona (milions de pessetes)	20.599 ⁽⁷⁾	258.144 ⁽⁸⁾
Vagues (Catalunya)	1.128	670 ⁽³⁾
Preu dels diaris	20 ⁽⁶⁾	125
Preu del bitllet de metro	10 ⁽⁶⁾	140
Preu de la barra de pa de quart	10 ⁽⁶⁾	75
Litre de gasolina súper	37 ⁽⁶⁾	116
Preu mitjà entrada de cinema	102 ⁽⁶⁾	750
<i>Dades laborals</i>		
Atur registrat	74.777 ⁽⁴⁾	49.940
Població activa / Població total	38,3% ⁽⁴⁾	44,6%
Ocupats (milers)	567,2 ⁽⁴⁾	706,6 ⁽³⁾
Ocupats / Població total	32,1% ⁽⁴⁾	46,8%
<i>Dades socioculturals</i>		
Analfabets ⁽¹¹⁾	15.505 ⁽⁹⁾	3.774 ⁽²⁾
Sense estudis ⁽¹¹⁾	375.666 ⁽⁹⁾	273.726 ⁽²⁾
Titulats superiors	87.541 ⁽⁴⁾	130.151 ⁽²⁾
Taxa de titulats superiors (sobre la població total)	5,0% ⁽⁴⁾	8,6%
Estudiants universitaris	68.787	167.373
Visites a les biblioteques	724.545 ⁽⁷⁾	1.577.962 ⁽³⁾
<i>Transport i consum</i>		
Aeroport. Passatgers (milions)	6,085	14,562 ⁽³⁾
Metro. Passatgers transportats (milions)	258,7	243,5 ⁽³⁾
Bus. Passatgers transportats (milions)	223,5	182,8 ⁽³⁾
Automòbils (turismes)	550.280	624.893 ⁽³⁾
Accidents de trànsit	7.102	12.461 ⁽³⁾
Morts en accidents de trànsit	59	54 ⁽³⁾
Consum domèstic kwh (milers kwh)	941.212	1.631.772 ⁽³⁾
Conferències telefòniques internacionals	3.615.000	35.092.000 ⁽³⁾
Tones d'escombraries domiciliàries recollides	488.756 ⁽⁷⁾	635.803 ⁽³⁾

En pessetes de 1998: a: 89, b: 44, c: 45, d: 165, e: 450

⁽¹⁾ Dada de l'any 1981; ⁽²⁾ Dada de l'any 1996; ⁽³⁾ Dada de l'any 1997; ⁽⁴⁾ Dada de l'any 1981; ⁽⁵⁾ Període 1980-1981;

⁽⁶⁾ Dada de l'any 1984; ⁽⁷⁾ Dada de l'any 1979; ⁽⁸⁾ Dada de l'any 1999; ⁽⁹⁾ 1986; ⁽¹⁰⁾ Generalitat provisional; ⁽¹¹⁾ segons titulació dels majors de 15 anys (1986) i de 16 anys (1996).

Font: Barcelona 20 anys..., amb algunes modificacions i rectificacions a partir del Padro municipal d'habitants, dels butlletins i anuals estadístics de la ciutat i de la revista Barcelona economia.

i les prestacions de serveis socials. Altres qüestions, com l'augment de la pràctica esportiva, l'increment dels usuaris de les biblioteques o la millora de la seguretat ciutadana, s'expliquen més directament per l'efecte de les polítiques locals.

Indicadors de gestió

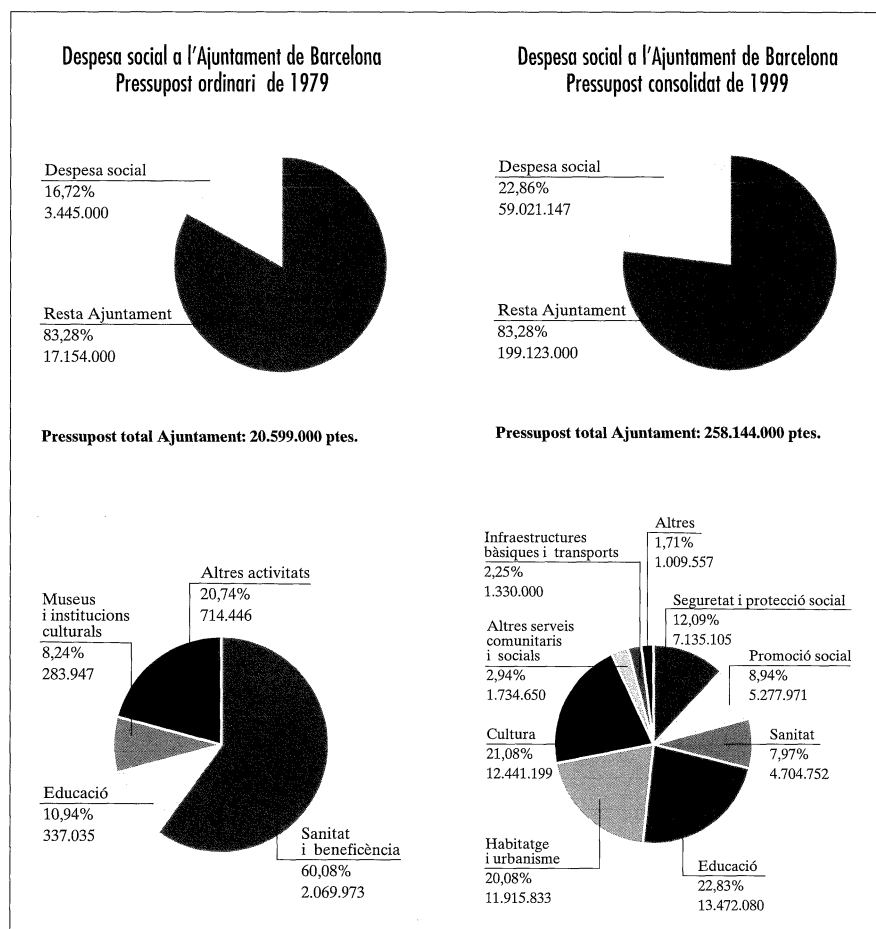
Entre els que es poden prendre en consideració hi ha els següents:

- Nombre de centres escolars públics de primària i secundària (313 l'any 1999: 235 de la Generalitat, 73 de l'Ajuntament i 5 de la Diputació).
- Cobertura del Pla de vacunacions (1996, 90%).
- Tractaments per a drogodependències iniciats (1997, 3.450).
- Usuaris d'instal·lacions esportives municipals (1997, 479.162).
- Nombre d'espais esportius públics (1997, 1.494).
- Usuaris atesos als centres de serveis socials (1997, 27.734).
- Beneficiaris de la Targeta Rosa (1997, 206.290).
- Beneficiaris de la renda mínima d'inserció (1997, 3.263).
- Pressupost social per habitant el 1998 a Ciutat Vella (14.779 ptes) i a Sarrià-Sant Gervasi (3.559 ptes).

L'inici de nous programes, el desplegament de noves xarxes de serveis (com en el cas dels serveis socials) i l'augment de la cobertura en l'accés als serveis de prevenció i atenció han tingut un impacte positiu sobre la cohesió social, per la millora de les condicions de vida de la població. Al mateix temps, han tingut un efecte redistributiu, perquè els criteris d'accés, quan és necessari, afavoreixen els sectors en pitjors condicions socioeconòmiques. I el repartiment per la ciutat de la despesa social amb criteris redistributius ha ajudat a reduir els desequilibris territorials, que expressen desigualtats socials.

Indicadors de satisfacció

Segons enquestes d'opinió de 1997, molts ciutadans valoraven satisfactòriament les oportunitats d'oci i culturals (72,5%), l'oferta de serveis mèdics (56%), l'oferta educativa a la ciutat (51%) i les instal·lacions esportives (50%). Eren menys els satisfets amb els serveis socials (36,6%) o l'oferta de biblioteques (34%). Quan s'han realitzat enquestes específiques de satisfacció, aquesta ha obtingut valors elevats pel que fa als principals serveis municipals (és el cas de la Targeta Rosa, entre d'altres).

*Evolució dels recursos
econòmics, 1979-1999.
Font: Barcelona, 20 anys...*

Indicadors d'actuació dels diferents agents

Com mostren els gràfics, hi ha hagut una evolució positiva dels indicadors fonamentals de l'actuació municipal: evolució pressupostària 1979-1999, despesa social total i percentatge de la despesa social dins del pressupost municipal.

Pel que fa als indicadors respecte de la cooperació públicoprivada, hi ha tres dades molt significatives:

- 1.500 entitats no lucratives subvencionades o en conveni amb l'Ajuntament de Barcelona, en matèria de serveis personals.

– Transferència de recursos a entitats socials de tot tipus (1.364 milions de pessetes l'any 1999).

– Xarxa de 15 consells consultius i de participació, entre els quals els de Benestar Social, Gent Gran, Dones, Immigració, Consell Escolar Municipal, Consell Municipal d'Esports i Consell d'Associacions de Voluntariat.

Indicadors de malestar

Un factor important, difícilment quantificable però que s'ha de tenir present en una avaluació de les polítiques socials, és l'expressió del descontentament o malestar social, que es manifesta unes vegades a través dels mecanismes de diàleg i participació establerts amb el teixit social i unes altres en els brots de tensió social. Val a dir que Barcelona no ha viscut en les passades dècades situacions d'especial conflicte. La campanya "Aquí hi ha gana" va ser una expressió del malestar social existent per la històrica situació de marginació dels barris vells de la ciutat i va donar com a resultat un dels processos de regeneració urbana més ambiciosos d'Europa.

La incidència de les drogodependències i la inseguretat ciutadana han estat dos elements de potencial tensió social, que s'han reconduït amb programes de prevenció, atenció i participació ciutadana.

Les persones que viuen en una situació de pobresa i les persones sense sostre, clars exponents d'exclusió social, han trobat respostes parcials a les seves necessitats en la xarxa de serveis socials, en els convenis establerts amb entitats socials i en la instauració de nous recursos i prestacions, com ara la renda mínima d'inserció, creada per la Generalitat de Catalunya el 1990.

Un dels dèficits més greus a la ciutat dels nostres dies, motiu de queixes i reivindicacions per part dels sectors afectats, és el de serveis residencials per a la gent gran. L'allargament de l'esperança de vida ha fet augmentar la població d'entre 65 i 75 anys i de més de 75 anys, que requereix més serveis sociosanitaris.

Altres indicadors

Cal també tenir en compte tot un seguit d'indicadors indirectes. En primer lloc, la percepció que es té des de l'exterior. La política social municipal de Barcelona ha exercit, en aquests últims temps, un paper de referència per a d'altres ciutats, com a reconeixement de l'impuls i la

innovació que han suposat dues dècades de treball. Programes i polítiques com el Projecte jove, el Pla municipal d'acció contra les drogodependències, la xarxa d'atenció primària dels serveis socials, la gestió d'instal·lacions esportives municipals i els mecanismes de participació i concertació amb el teixit social són alguns dels elements que compten amb un alt poder d'atracció a la resta de Catalunya i d'Espanya.

En certs aspectes, a més, la formulació de les polítiques locals i la manera de desplegar-les ha merescut també atenció i reconeixement fora del país. La Unió Europea ha premiat l'Institut Municipal de Persones amb Disminucions, ha atorgat a Barcelona la seu de l'Escola de Segona Oportunitat i ha reconegut la tasca del Laboratori Municipal. Així mateix l'Organització Mundial de la Salut ha designat l'Institut Municipal de la Salut com a membre col·laborador i la Comissió Europea ha donat suport a molts programes i projectes municipals en el terreny de la inserció laboral i la cohesió social.

Barcelona ha liderat, en alguns casos, el nou discurs local sobre les polítiques socials i sobre la contribució de les ciutats a la cohesió social. En són exemples les convocatòries impulsades (Congrés Internacional de Joventut, Congrés de Ciutats Educadores, Congrés Internacional d'Esport per a Tothom, Congrés Europeu del Benestar Social) i l'assumpció de responsabilitats en organismes internacionals.

Reflexions de cara al futur

Amb vista a futurs actuacions, la millora de les polítiques que tenen per objectiu la cohesió social hauria de prendre en consideració, al nostre parer, les següents mesures:

- Dotar de més recursos les polítiques socials per afavorir la cohesió, enfront de les amenaces de reducció dels sistemes públics de benestar social i de la pretesa impossibilitat de finançar-los.
- Emprar el màrqueting de serveis per adequar millor les prestacions a les necessitats dels ciutadans, tot oferint serveis de qualitat.
- Coordinar les polítiques i els serveis dins l'àmbit de la ciutat real metropolitana.
- Cooperar amb les administracions autonòmica i estatal i coordinar el conjunt de les actuacions públiques.
- Promoure la dimensió social europea.
- Consolidar la idea que la multiculturalitat enriqueix la ciutat.

– Promoure el desenvolupament comunitari, aprofundint en la col·laboració amb les organitzacions socials i el sector privat no lucratiu –i també amb el mercantil– en la gestió dels equipaments, els serveis i les activitats.

– Aprofundir en el debat sobre la universalitat o sectorialització social dels serveis i sobre la necessitat de comptar amb diferents graus de cobertura de cara a una més gran justícia social.

– Liderar la provisió dels serveis socials de la ciutat amb una planificació global i garantir-ne una bona coordinació i avaluació.

– Desenvolupar els serveis a les persones com a activitats generadores de llocs de treball.

Cal tenir present, per altra part, que l'aplicació de la Carta Municipal ha de permetre eixamplar el marc competencial i procedir a una major aproximació dels serveis als ciutadans.

Bibliografia i documents

Documents generals

AJUNTAMENT DE BARCELONA: *Normes reguladores de l'organització dels districtes i de la participació ciutadana, aprovades pels consells plenaris de 25-05-86 (inicialment), 5-12-86 (definitivament)*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona (Ordenances i Reglaments, 21), 1987, 66 pàg., [text en català i castellà].

—: *Pla estratègic econòmic i social Barcelona 2000*, Barcelona, Pla Estratègic Econòmic i Social Barcelona 2000, 1990, 110 pàg.

—: *Pla general 1984-1992 i Programa d'actuació municipal 1984-1987 aprovat pel Consell Plenari de 18 de novembre de 1983*, Barcelona, Gabinet Tècnic de Programació de l'Ajuntament de Barcelona (Pressupostos, programes i memòries, 9), 1984, 47 pàg.

—: *Programa d'actuació municipal 1988-1991, aprovat pel Consell Plenari de 4 de desembre de 1987*, Barcelona, Gabinet Tècnic de Programació de l'Ajuntament de Barcelona (Pressupostos, programes i memòries, 12), 1998, 89 pàg.

—: *Programa d'actuació municipal 1992-1995, aprovat inicialment pel Consell Plenari de 3 de març de 1992, aprovat definitivament pel Consell Plenari de 29 de maig de 1992*, Barcelona, Gabinet Tècnic de Programació de l'Ajuntament de Barcelona (Pressupostos, programes i memòries, 18), 1992, 78 pàg.

—: *Programa d'actuació municipal 1996-1999, aprovat inicialment pel Consell Plenari de 22 de desembre de 1995, aprovat definitivament pel Consell Plenari de 15 de març de 1996*, Barcelona, Direcció de Serveis Editorials (Pressupostos, programes i memòries, 19), 1996, 89 pàg.

Anàlisi de les principals temàtiques socials a Barcelona, Barcelona, Secretaria Tècnica de l'Ajuntament de Barcelona, 1994, 49 pàg.

ASSOCIACIÓ PLA ESTRATÈGIC BARCELONA 2000: *II Pla estratègic econòmic i social Barcelona 2000*, Barcelona, Associació Pla Estratègic Barcelona 2000, 1995, 134 pàg., [resums en castellà i anglès].

BARCELONA ACTIVA: *Memòria d'activitats 1996*, Barcelona, Barcelona Activa, 1997, 103 pàg.

—: *Memòria d'activitats 1997*, Barcelona, Barcelona Activa, 1998, 79 pàg.

CONSELL ECONÒMIC I SOCIAL DE BARCELONA: *Barcelona 1998. Memòria socioeconòmica*, Barcelona, Consell Econòmic i Social de Barcelona, 1998, 176 pàg.

—: *Memòria socioeconòmica de Barcelona 1997*, Barcelona, Consell Econòmic i Social de Barcelona, [s.a.], 136 pàg.

«Llei 22/1998, de 30 de desembre, de la Carta municipal de Barcelona, aprovada en la sessió plenària núm. 68.4, tinguda el 22 de desembre (DSPC-P 106)», *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*, 29-XII-1998, núm. 358A/V.

«Ley 22/1998, de 30 de diciembre, de la Carta municipal de Barcelona», *Boletín Oficial del Estado*, 02-II-1999.

Per als districtes convé consultar les memòries anuals dels respectius consells municipals.

Documents de referència sobre Serveis Personals

ÀMBIT DE BENESTAR SOCIAL (AJUNTAMENT DE BARCELONA): *Memòria 1990*, Barcelona, Gabinet de la Tercera Tinència d'Alcaldia de l'Ajuntament de Barcelona, 1991, 96 pàg.

—: *Memòria 1991*, Barcelona, Secretaria Executiva de l'Àmbit de Benestar Social (Ajuntament de Barcelona), 1992, 125 pàg.

—: *Memòria 1992*, Barcelona, Gerència de l'Àmbit de Benestar Social (Ajuntament de Barcelona), 1993, 129 pàg.

—: *Memòria 1993*, Barcelona, Gerència de l'Àmbit de Benestar Social (Ajuntament de Barcelona), 1994, 105 pàg.

—: *Memòria 1994*, Barcelona, Gerència de l'Àmbit de Benestar Social (Ajuntament de Barcelona), 1995, 131 pàg.

ÀREA D'AFERS SOCIALS I JOVENTUT DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA (coord.): *Pla integral de desenvolupament dels serveis socials a la ciutat de Barcelona*, Barcelona, Gerència de l'Àmbit de Benestar Social (Ajuntament de Barcelona), 1995, 98 pàg.

GERÈNCIA DEL SECTOR DE SERVEIS PERSONALS (AJUNTAMENT DE BARCELONA): *Catàleg de serveis personals 1999*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1999, 106 pàg.

SECTOR SERVEIS PERSONALS (AJUNTAMENT DE BARCELONA): *Memòria 1997*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1998, 79 pàg.

—: *Memòria 1995*, Barcelona, Gerència del Sector de Serveis Personals (Ajuntament de Barcelona), 1997, 220 pàg.

SERVEIS PERSONALS (AJUNTAMENT DE BARCELONA): *Catàleg de serveis personals, novembre 1998*, Barcelona, Gerència del Sector de Serveis Personals (Ajuntament de Barcelona), 1998, 98 pàg.

Plans específics i materials de treball

AJUNTAMENT DE BARCELONA: *Balanç d'actuació del Pla municipal d'infància 1995-1998*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1999, 108 pàg.

—: *Barcelona projecte jove. Aprobats pel Consell Plenari de 26 de juny de 1985*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1986, 91 pàg.

—: *Barcelona projecte jove. Aprobats pel Consell Plenari de 29 de juny de 1990*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1991, 94 pàg.

—: *Guia d'entitats de la gent gran de Barcelona*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1990, 44 pàg.

—: *Guia de recursos per a la gent gran*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1992, 102 pàg.

—: *La gent gran de Barcelona. Balanç d'actuació municipal 1995-1999*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1999, 94 pàg.

—: *Pla jove. Pla director de la política de joventut de l'Ajuntament de Barcelona*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1997, 99 pàg.

—: *Pla municipal d'acció sobre drogodependències. Memòria*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1991.

—: *Pla municipal de cooperació i voluntariat*, Barcelona, Àmbit de Benestar Social (Ajuntament de Barcelona), 1991.

—: *Pla municipal per a les dones de Barcelona*, Barcelona, Àmbit de Benestar Social (Ajuntament de Barcelona), 1991, 28 pàg.

—: *Pla municipal per a les dones. Balanç d'actuació 1996-1999*, Barcelona, Direcció d'Estratègies de Benestar Social (Ajuntament de Barcelona), 1999, 142 pàg.

—: *Pla municipal per a la gent gran*, Barcelona, Àmbit de Benestar Social (Ajuntament de Barcelona), 1991, 31 pàg.

—: *Un pla municipal per a la interculturalitat*, Barcelona, Gerència del Sector de Serveis Personals, 1998, 35 pàg.

ÀREA D'AFERS SOCIALS I JOVENTUT (AJUNTAMENT DE BARCELONA): *Guia d'entitats i grups de dones de Barcelona*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1994, 106 pàg.

CENTRE MUNICIPAL D'INFORMACIÓ I RECURSOS PER A LES DONES: *Guia d'entitats i grups de dones de Barcelona*, Barcelona, Direcció de Promoció Social i Comunitària (Ajuntament de Barcelona), 1998, 94 pàg.

COMISSIÓ MUNICIPAL DE COOPERACIÓ INTERNACIONAL: *Programa Barcelona solidària de cooperació internacional i ajut humanitari. Memòria 1998*, Barcelona, Comissió Municipal de Cooperació Internacional (Ajuntament de Barcelona), 1996, 112 pàg.

«Declaració del congrés europeu "La ciutat i les persones amb disminució"», *Dossier municipal* (Barcelona), 16 (1995), pàg. 1-2.

Guia d'entitats i grups de dones, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1990, 48 pàg.

Guia d'entitats i recursos per a dones, Barcelona, Institut Català de la Dona, 1995, 116 pàg.

INSTITUT MUNICIPAL DE DISMINUÏTS DE BARCELONA: *Pla municipal per a les persones amb disminució*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1992, 41 pàg.

INSTITUT MUNICIPAL D'EDUCACIÓ DE BARCELONA: *Projecte educatiu de ciutat*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1998, 47 pàg.

Estudis de consulta

AJUNTAMENT DE BARCELONA: *Els anys màgics de l'esport a Barcelona. Actuació municipal en la construcció d'instal·lacions esportives 1982-1992*, Barcelona, Regidoria d'Edicions i Publicacions (Ajuntament de Barcelona), 1991, 136 pàg.

ÀREA D'EDUCACIÓ (AJUNTAMENT DE BARCELONA): *Barcelona ciutat educadora 1900...2000*, Barcelona, Àrea d'Educació (Ajuntament de Barcelona), 1991, 217 pàg.

BORJA, Jordi (ed): *Barcelona. Un modelo de transformación urbana*, Quito, Programa de Gestión Urbana (Gestión urbana, 4), 1995, 287 pàg.

CASTIELLA, Txema; SERRA, Albert: «Les polítiques locals de benestar social: el cas de l'Ajuntament de Barcelona», *Barcelona societat. Revista d'informació i estudis socials*, 8 (1998), pàg. 80-95.

CASTIELLA, Txema i CAPSADA, Jaume (coord.): *Barcelona 20 anys de serveis personals, 1979-1999*, Barcelona, Gerència del Sector de Serveis Personals (Ajuntament de Barcelona), 1999, 141 pàg.

CONSELL MUNICIPAL DE BENESTAR SOCIAL (AJUNTAMENT DE BARCELONA): *El Consell Municipal de Benestar Social 1988-1995, vuit anys de cultura del benestar*, Barcelona, Gerència del Sector de Serveis Personals (Ajuntament de Barcelona), 1996, 99 pàg.

DIVERSOS AUTORS: «Dossier: La Barcelona metropolitana. Economia i planejament», *Revista econòmica de Catalunya*, 34 (1998), pàgs. 34-138.

GOMÀ, Ricard: «Tendències de canvi en la producció local del benestar: una perspectiva europea comparada», *Revista del CIFA*, (1996), [revista del Centre d'Informació, Formació i Assessorament, Diputació de Barcelona].

INSTITUT D'ESTUDIS METROPOLITANS DE BARCELONA: *Enquesta de la regió metropolitana de Barcelona 1995. Condicions de vida i hàbits de la població*, Barcelona, Àrea Metropolitana de Barcelona i Diputació de Barcelona, 1996.

—: *Enquesta de la regió metropolitana de Barcelona 1990. Condicions de vida i hàbits de la població*, Barcelona, Mancomunitat de municipis de l'Àrea metropolitana de Barcelona i Diputació de Barcelona, 1992, 16 vol.

INSTITUT MUNICIPAL DE SALUT PÚBLICA (AJUNTAMENT DE BARCELONA): *La salut a Barcelona 1997: l'experiència de 15 anys d'informes de salut a Barcelona*, Barcelona, Institut Municipal de Salut Pública, 1999, 213 pàg.

NAVARRO, Vicenç: «Estat del benestar, atur i govern municipal», *Revista del CIFA*, (1996), [revista del Centre d'Informació, Formació i Assessorament, Diputació de Barcelona].

SERRA, Albert: «Els reptes de la modernització a l'administració local: els serveis personals», *Revista del CIFA*, (1994), [revista del Centre d'Informació, Formació i Assessorament, Diputació de Barcelona].

TRUÑO I LAGARES, Enric: *La ciutat de les anelles. L'esport a la Barcelona olímpica*, Barcelona, Edicions 62 (Llibres a l'abast, 232), 1987, 217 pàg.

VINTRÓ I CASTELLS, Eulàlia: *Els principals reptes socials a Barcelona*, Barcelona, Consell Municipal de Benestar Social (Ajuntament de Barcelona), 1991, 35 pàg., [conferència pronunciada al Saló de Cent el 25 d'abril de 1991].

Es poden trobar d'altres articles d'interès a diverses revistes publicades per l'Ajuntament de Barcelona i els instituts que en depenen. És el cas de *Barcelona economia*, especialment els números 25 (1995) i 35 (1998), de *Barcelona educació*, de *Barcelona metròpolis mediterrània*, de *Barcelona societat*, de *L'associació de Barcelona*, de *La municipal* i de *Prevenió*.

Resumen

La transformación urbana y económica que la ciudad de Barcelona ha experimentado en las décadas de los años ochenta y noventa ha tenido uno de sus elementos esenciales en la promoción de la calidad de vida y de la cohesión social de la ciudad. A menudo, los momentos de intenso desarrollo económico y urbano conllevan la aparición de nuevas desigualdades sociales. Por ello, de acuerdo con la línea adoptada por el equipo de gobierno municipal, la búsqueda de la cohesión social se convirtió en uno de los aspectos de lo que ha dado en llamarse ‘modelo Barcelona’ de gestión de una ciudad.

Los veinte años considerados, entre 1979 y 1999, parten de la herencia dejada por la política municipal y la estatal bajo el franquismo y se enmarcan dentro de la tradición municipalista barcelonesa de prestación de servicios públicos en el ámbito social desde inicios del siglo XX. Pueden destacarse cuatro ejes fundamentales en la aportación de las políticas sociales al modelo de desarrollo de la ciudad durante este período: a) acción municipal directa; b) descentralización de servicios; c) cooperación y concertación con el sector asociativo y las entidades no lucrativas; y d) innovación en la búsqueda de respuestas a los problemas emergentes.

Los criterios de integralidad y globalidad de la política social han sido la base de la estrategia para superar la diversidad de políticas sectoriales, optando por una concepción amplia de estas últimas que tuviera en cuenta sus interrelaciones y desarrollando programas transversales para los distintos sectores de la población. En los primeros tiempos del nuevo Ayuntamiento democrático, desde 1979, las diversas áreas municipales creadas en aquel momento pecaron posiblemente de una actuación demasiado sectorial, sin mucha coordinación entre sí, a pesar de que ya se apostaba por los criterios que acabamos de enunciar. Pero las áreas centrales se vieron llevadas a reorganizar sus funciones y a coordinar sus políticas de modo ineludible a raíz del proceso de descentralización, con la transferencia de competencias —entre 1985 y 1986— y su subsiguiente integración territorial en los diez distritos del nuevo mapa municipal. La evolución en la organización y los conceptos de la política social ha quedado plasmada en los sucesivos *planes de actuación municipal*, aprobados por el Consistorio al principio de cada quadrienio. En ellos se aprecia una coherencia cada vez mayor de las políticas destinadas a mejorar la cohesión social de la ciudad.

En el estudio se detalla la evolución de las políticas, servicios y equipamientos a lo largo del período considerado de las áreas, departamentos

y ámbitos municipales corresponsables de las políticas sociales. Valga como ejemplo de la red que se ha articulado el mapa de los equipamientos sociales del municipio, formado en 1999 por 33 centros de servicios sociales, 236 instalaciones deportivas, 16 museos municipales, 9 museos consorciados con otras administraciones, 30 bibliotecas populares, 6 hospitales, 6 centros de atención a drogodependientes, 73 centros de enseñanza de titularidad municipal y 135 centros cívicos y *casals*.

El Ayuntamiento se ha distinguido a menudo a lo largo de este período por su capacidad de iniciativa y su voluntad de liderazgo, al tiempo que ha fomentado la participación de la población como protagonista de los cambios sociales que las políticas puestas en marcha se proponían inducir.

Para mejorar las intervenciones concretas y poder adecuarlas a la diversidad social se han tenido en cuenta las siguientes consideraciones: *a) la información* como instrumento básico para la democratización de la vida ciudadana; *b) la participación* y el asociacionismo como pilares de la cohesión social; *c) el trabajo* como elemento clave para la autonomía personal; *d) la atención personalizada* como vía para la solidaridad; *e) la salud* como cuestión clave del bienestar de toda la sociedad; *f) las relaciones intergeneracionales* como elemento básico para evitar las discriminaciones; *g) el compromiso municipal* en el impulso de *cambios en la organización social*; *h) el Ayuntamiento de Barcelona* como institución modelo en la ciudad; y, por último, *i) el fortalecimiento del tejido social* y la optimización de recursos a través de la ya mencionada *cooperación* y la *concertación* de la prestación de servicios con la red asociativa.

De cara al futuro, debe tenerse en cuenta de entrada que el desarrollo y aplicación de la nueva Carta Municipal debe permitir una mejora del marco de competencias y, por ende, de la prestación de los servicios y de su incidencia y grado de proximidad a los ciudadanos. En cuanto a las orientaciones para mejorar las políticas sociales municipales y afrontar las nuevas demandas y retos en un marco de servicios de calidad, hay que poder mantener, cuando no ampliar, los recursos disponibles. A este fin resulta imprescindible la coordinación de las políticas en el ámbito de la ciudad real metropolitana y la cooperación con las administraciones autonómica y estatal, sin olvidar la dimensión social europea. Debe tenerse en cuenta, asimismo, que la multiculturalidad creciente de la ciudad no representa sólo un reto que debe ser afrontado, sino también una oportunidad de enriquecimiento de Barcelona.

Abstract

The urban and economic transformation that Barcelona experienced in the eighties and nineties had the promotion of social cohesion and quality of life as one of its essential elements. Periods of intense economic and urban development often involve the appearance of new social inequalities. This is why the pursuit of social cohesion –in line with the policy adopted by the municipal government– became one of the aspects of what came to be called the ‘Barcelona model’ for municipal administration.

The twenty years, between 1979 and 1999, under consideration started out with the municipal and state legacy left by Franco. These years must also be seen in the context of the city’s municipal tradition of providing social services for society, which had been going on since the beginning of the twentieth century. Four central issues stand out in the contribution of social policies to the model of development during this period: a) direct municipal action; b) decentralisation of services; c) co-operation and agreements with community associations and nonprofit organisations; and d) innovation in the search for answers to emerging problems.

The criteria of having integrated and global social policies was the basis of the strategy to overcome the diversity of sectorial policies. The choice was made to undertake a wide-ranging plan for these policies, which would take into account their interrelation and the development of horizontal measures for the different sectors of the population. In the early days of the new democratic Barcelona City Council –from 1979 onwards, the diverse municipal departments that were then created may have made mistakes by taking too much sectorial action without having much co-ordination among them, even though the criteria that we mentioned above were in place. However, the main areas had to reorganise their functions and co-ordinate their policies as a result of the process of decentralisation, and the transference of responsibilities –between 1985 and 1986– and the subsequent territorial integration into the ten districts of the new municipal map. The organisational development and the concepts of social policies were expressed in successive *municipal plans of action*, passed by the City Council at the beginning of each quadrennium. In these, an increasing coherence of the policies aimed at improving the social cohesion in the city can be observed.

In the study, the evolution of the policies, services and facilities during the period under consideration within the municipal areas, departments and sections that were co-responsible for social policies are detail-

led. A good example of these is the network of municipal social welfare facilities that was drawn up which in 1999 included 33 social service centres, 236 sports facilities, 16 municipal museums, 9 museums administered in partnership with other administrations, 30 public libraries (Diputació amb municipality nets), 6 hospitals, 6 care centres for drug-dependants, 73 schools ruled by the municipality and 135 big and small community centres.

Throughout this period, the Barcelona City Council was often distinguished by its capacity to give rise to initiatives, its leadership, as well as its encouragement of the participation of inhabitants as the leading figures in the social changes that the policies introduced intended to put into effect.

In order to improve specific policies and to be able to adapt them to social diversity, the following considerations have been taken into account: *a) information* as a basic instrument to democratise civic life; *b) participation* and associative life as the mainstay of social cohesion; *c) employment* as a key element for personal autonomy; *d) personalised attention* as a way towards solidarity; *e) health care* as a key issue in the well-being of the entire society; *f) relations between generations* as a basic element for avoiding discrimination; *g) the municipal commitment* to encourage *changes in social organisation*; *h) the Barcelona City Council* as a model institution in the city; and, lastly, *i) the above mentioned co-operation and agreements* with the network of community associations as a basic way to strengthen the social fabric and to make the best use of resources.

In future, the development and application of the new Municipal Charter must be taken into account. The Charter should clarify spheres of duties and responsibilities, which would, therefore, mean an improvement in services and their effects on society and a better degree of proximity to inhabitants. As far as the trend to improve municipal social policies and to face new demands and challenges in a framework of quality services are concerned, the available resources must be maintained and enlarged. To achieve this, the co-ordination of policies in the real metropolitan area, and the co-operation with both regional and state administrations, is essential, as is the European social welfare situation. Moreover, the growing multicultural makeup of the city must be taken into account, as this is not only a challenge to face, but also an opportunity for the enrichment of Barcelona.

En el marc de la transformació urbana i econòmica de la ciutat durant els anys vuitanta i noranta, la promoció de la qualitat de vida i de la cohesió social ha estat un objectiu senyalat dels programes de l'Ajuntament de Barcelona. La tradició municipalista de la ciutat va facilitar la superació de l'herència del franquisme, amb polítiques socials basades en l'acció municipal directa, la descentralització dels serveis, la cooperació i concertació amb les entitats i la innovació conceptual i organitzativa per integrar les intervencions sectorials. Enric Truñó, que durant la seva trajectòria com a regidor va viure des de diverses perspectives aquestes actuacions, efectua una detallada relació de plans, serveis i equipaments que va més enllà de les polítiques de benestar social i de promoció econòmica per incloure també d'altres polítiques locals amb un impacte significatiu sobre la cohesió social.

Enric Truñó (Barcelona, 1949) és enginyer químic. Ha estat regidor de l'Ajuntament de Barcelona entre 1979 i 1998, havent-se fet càrrec de diverses àrees –joventut, esports (on tingué, entre d'altres responsabilitats, la de regidor dels Jocs Olímpics), ensenyament i turisme– i del districte de Sants-Montjuïc. Va presidir Barcelona Promoció i fou membre del consell d'administració del Holding Olímpic. Ha pres part en l'elaboració dels plans estratègics de Barcelona i ha coordinat el Pla estratègic de promoció internacional de Torí. Actualment és conseller delegat de les empreses Sport Assistance i E. Truñó i Associats. Membre del Comitè Olímpic espanyol.

Aula Barcelona

Fundació Bosch
i Gimpera
Universitat de Barcelona

UNIVERSITAT DE BARCELONA

